

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною
безпекою

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:

В.о. завідувача кафедри,
к.е.н., доцент

_____ **Ольга ГУБАРИК**
« ____ » _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему:
Формування та розподіл доходів підприємства з сезонним характером
виробництва: удосконалення обліково-аналітичних аспектів

Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Здобувач

Альона ЗАЛУЖНЯ

Науковий керівник,

к.е.н., доцентка

науковий ступінь, посада

Ольга ЧЕРНЕЦЬКА

Дніпро – 2023

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: Обліку і фінансів

Кафедра: Обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою

Освітньо-професійна програма: «Облік і оподаткування»

Спеціальність: 071 «Облік і оподаткування»

Рівень вищої освіти: другий (магістр)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____ Ігор ПРИХОДЬКО

« _____ » _____ 202__р.

ЗАВДАННЯ

Залужній Альоні Валеріївні

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Формування та розподіл доходів підприємства з сезонним характером виробництва: удосконалення обліково-аналітичних аспектів _____

Науковий керівник: Чернецька Ольга Віталіївна, к.е.н., доцентка _____

_____ (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по ДДАЕУ від 09 жовтня 2023 року № 3050 _____

2. Термін подання здобувачем роботи: 04 грудня 2023 р.

3. Вихідні дані до роботи: фінансова звітність АВ ТОВ «Агроцентр К», статистична та податкова звітність, статті у наукових фахових видання, статистичні дані Державної служби статистики України, нормативно-правова база _____

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)
Вступ. Теоретичні засади формування та розподілу доходів підприємства з сезонним характером виробництва. Облік формування та розподілу доходів АВ ТОВ «Агроцентр-К». Удосконалення аналізу доходів підприємства з сезонним характером виробництва. Висновки і пропозиції.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

Класифікація доходів підприємства. Методичні прийоми аналізу доходів. Основні кількісні методи прогнозування доходів. Огляд нормативно-правової бази бухгалтерського обліку доходів в Україні. Умови визнання доходу за НП(С)БО 15 «Дохід». Модель визнання виручки за МСФЗ 15 (IFRS 15) «Дохід від договорів із клієнтами». Оцінка майна та капіталу АВ ТОВ «Агроцентр К». Фінансові результати діяльності АВ ТОВ «Агроцентр К». Оцінка фінансової стійкості АВ ТОВ «Агроцентр К». Оцінка ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів АВ ТОВ «Агроцентр К. Відображення доходів АВ ТОВ «Агроцентр К» в первинних документах. Робочий план рахунків доходів АВ ТОВ «Агроцентр К». Напрями удосконалення бухгалтерського обліку доходів у АВ ТОВ «Агроцентр-К». Рекомендована модель обліку доходу АВ ТОВ «Агроцентр-К» від реалізації продукції за умови виділення центрів відповідальності. Аналіз динаміки доходу від реалізації продукції. АВ ТОВ «Агроцентр К». Динаміка доходу АВ ТОВ «Агроцентр К» у розрізі видів діяльності. Динаміка структури доходів АВ ТОВ «Агроцентр К» у розрізі видів діяльності. Показники кореляційно-регресійної моделі. Аналіз коефіцієнтів кореляційно-регресійної моделі. Графічне представлення парної кореляційно-регресійної моделі залежності чистого доходу від реалізації АВ ТОВ «Агроцентр-К» від обсягу експорту продуктів харчування та сировини для їх виробництва. Показники кореляційно-регресійної моделі. Аналіз коефіцієнтів кореляційно-регресійної моделі. Графічне представлення парної кореляційно-регресійної моделі залежності чистого доходу від реалізації

АВ ТОВ «Агроцентр-К» від обсягу імпорту продуктів харчування та сировини для їх виробництва. Запропонований алгоритм аналітичного забезпечення управління доходами.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Теоретичні засади формування та розподілу доходів підприємства з сезонним характером виробництва	Березень - квітень - травень 2023р.	
2.	Аналіз показників ефективності діяльності досліджуваного підприємства	Травень - червень 2023р.	
3.	Облік формування та розподілу доходів АВ ТОВ «Агроцентр-К»	Липень - серпень 2023р.	
4.	Удосконалення аналізу доходів підприємства з сезонним характером виробництва	Вересень - жовтень 2023р.	
5.	Вступ	Листопад 2023	
6.	Висновки і пропозиції	Листопад 2023р.	
7.	Оформлення роботи	Листопад 2023р.	

Здобувач _____
(підпис)

Альона ЗАЛУЖНЯ
(прізвище та ініціали)

Науковий керівник _____
(підпис)

Ольга ЧЕРНЕЦЬКА
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	4
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛУ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВА З СЕЗОННИМ ХАРАКТЕРОМ ВИРОБНИЦТВА	10
1.1. Сутність доходу, його класифікація та особливості формування на підприємствах з сезонним характером виробництва	10
1.2. Методичні підходи до аналізу формування та розподілу доходів на підприємствах з сезонним характером виробництва	15
1.3. Нормативно-правове забезпечення обліку формування та розподілу доходів	20
Висновки до першого розділу	23
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ФОРМУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛУ ДОХОДІВ АВ ТОВ «АГРОЦЕНТР-К»	25
2.1. Фінансово-економічна характеристика АВ ТОВ «Агроцентр-К»	25
2.2. Характеристика організації роботи бухгалтерської служби та оцінка базових засад облікової політики	30
2.3. Первинний, синтетичний, аналітичний облік доходів на підприємстві, їх відображення у фінансовій звітності	32
2.4. Удосконалення обліку доходів на підприємстві	35
Висновки до другого розділу	38
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІЗУ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВА З СЕЗОННИМ ХАРАКТЕРОМ ВИРОБНИЦТВА	40
3.1. Аналіз формування та розподілу доходів АВ ТОВ «Агроцентр-К»	40
3.2. Моделювання впливу факторів на дохід підприємства	43
3.3. Удосконалення аналітичного забезпечення управління доходами на підприємствах з сезонним характером виробництва	49
Висновки до третього розділу	51
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	55
ДОДАТКИ	60

РЕФЕРАТ

Тема: «Формування та розподіл доходів підприємства з сезонним характером виробництва: удосконалення обліково-аналітичних аспектів»

Кваліфікаційна робота містить: 60 с., 11 рис., 20 табл., 6 додатків, 50 літературних джерел.

Об'єктом кваліфікаційного дослідження є господарські операції, в процесі яких формуються та розподіляються доходи підприємств з сезонним характером виробництва, що підлягають відображенню в бухгалтерському обліку та аналізу в умовах АВ ТОВ «Агроцентр К».

Предметом кваліфікаційного дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних положень бухгалтерського обліку та аналізу доходів на підприємствах з сезонним характером виробництва, зокрема сільськогосподарських.

Метою кваліфікаційної роботи полягає у теоретичному і методичному обґрунтуванні та розробці практичних рекомендацій з удосконалення обліково-аналітичного забезпечення формування та розподілу доходів підприємств з сезонним характером виробництва.

Методи дослідження - методи індукції та дедукції, систематизації та узагальнення, спостереження та опису, порівняння, кореляційно-регресійний аналіз, трендовий аналіз.

Досліджено економічну сутність доходів та підходів до їх класифікації; розкрито методику аналізу доходів підприємств з сезонним характером виробництва; систематизовано нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку доходів; проведено комплексний аналіз фінансового стану АВ ТОВ «Агроцентр К», розкрито особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві; охарактеризовано бухгалтерський облік доходів в умовах АВ ТОВ «Агроцентр К»; обґрунтовано рекомендації щодо удосконалення бухгалтерського обліку доходів на підприємствах з сезонним характером виробництва; проаналізовано формування та розподілу доходів АВ ТОВ «Агроцентр К» за 2018-2022 роки; сформовано основні підходи з удосконалення аналізу доходів підприємства з урахуванням фактору сезонності.

Результати впроваджені в діяльність АВ ТОВ «Агроцентр К»

КЛЮЧОВІ СЛОВА

ДОХОДИ, ДОХОДНІСТЬ, ДОХІД ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ, СЕЗОННІСТЬ

ABSTRACT

Topic: " Formation and distribution of income of an enterprise with a seasonal nature of production: improvement of accounting and analytical aspects "

The qualification work contains: 60 pages, 11 figures, 20 tables, 6 appendix, 50 literary sources.

The object of the qualification study is business - economic operations, in the process of which incomes of enterprises with a seasonal nature of production are formed and distributed, which are subject to reflection in accounting and analysis under the conditions of JSC "Agrocenter K".

The subject of the qualification study is a set of theoretical, methodical and practical provisions of accounting and income analysis at enterprises with a seasonal nature of production, in particular agricultural ones.

The purpose of the qualification work consists in theoretical and methodical substantiation and development of practical recommendations for improving accounting and analytical support for the formation and distribution of income of enterprises with a seasonal nature of production.

Research methods - methods of induction and deduction, systematization and generalization, observation and description, comparison, correlation-regression analysis, trend analysis.

The economic essence of incomes and approaches to their classification were studied; the method of analyzing the income of enterprises with a seasonal nature of production is revealed; systematized regulatory and legal provision of revenue accounting; a comprehensive analysis of the financial status of Agrocenter K LLC AB was carried out, the peculiarities of the organization of accounting at the enterprise were revealed; the accounting of income in the conditions of AB LLC "Agrocenter K" is characterized; recommendations on improving accounting of income at enterprises with seasonal nature of production are substantiated; the formation and distribution of revenues of Agrocenter K LLC for the years 2018-2022 were analyzed; the main approaches to improving the analysis of the company's income, taking into account the seasonality factor, were formed.

The results are implemented in the activities of Agrocenter K LLC.

KEYWORDS

INCOME, PROFITABILITY, INCOME FROM THE SALE OF PRODUCTS, SEASONALITY

ВСТУП

Актуальність теми. Підприємство може ефективно розвиватись та забезпечувати добробут своїх власників лише за умови отримання доходів від господарської діяльності. Саме отримання доходу дозволяє підприємству здійснювати інвестиції у розширення господарської діяльності, підвищення якості продукції, підвищення кваліфікації персоналу тощо. Ефективне управління доходом не може відбуватись без якісного обліково-аналітичного забезпечення. Тому проблематика обліку та аналізу доходів є актуальною.

Мета і завдання дослідження. Мета дипломної роботи полягає у теоретичному і методичному обґрунтуванні та розробці практичних рекомендацій з удосконалення обліково-аналітичного забезпечення формування та розподілу доходів підприємств з сезонним характером виробництва.

Досягнення мети дослідження зумовило постановку та вирішення наступних завдань:

- дослідити економічну сутність доходів та підходів до їх класифікації, особливості формування та розподілу в сільськогосподарських підприємствах;

- розкрити методику аналізу доходів підприємств з сезонним характером виробництва;

- систематизувати нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку доходів, провести порівняльний аналіз положень національних та міжнародних стандартів;

- провести комплексний аналіз фінансового стану АВ ТОВ «Агроцентр К», розкрити особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві;

- охарактеризувати первинний, синтетичний та аналітичний облік доходів в умовах АВ ТОВ «Агроцентр К» та відображення їх у регістрах обліку та звітності;

- провести аналіз формування та розподілу доходів АВ ТОВ «Агроцентр К» за 2018-2022 роки;
- обґрунтувати рекомендації щодо удосконалення бухгалтерського обліку доходів на підприємствах з сезонним характером виробництва;
- сформулювати основні підходи з удосконалення аналізу доходів підприємства з урахуванням фактору сезонності.

Об'єктом дослідження виступають господарські операції, в процесі яких формуються та розподіляються доходи підприємств з сезонним характером виробництва, що підлягають відображенню в бухгалтерському обліку та аналізу в умовах АВ ТОВ «Агроцентр К».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних положень бухгалтерського обліку та аналізу доходів на підприємствах з сезонним характером виробництва, зокрема сільськогосподарських.

Методи дослідження. Теоретичні основи обліку доходів на підприємствах з сезонним характером виробництва досліджувались на основі діалектичного підходу, з використанням методів індукції та дедукції, для розкриття сутності доходів підприємства використовувалися методи теоретичного узагальнення і порівняння. Дослідження підходів до класифікації доходів та їх значення у визначенні результатів діяльності підприємств проводилися на основі діалектичного підходу, з використанням методів індукції та дедукції. За допомогою системного підходу, а також методів аналізу та синтезу визначено місце аналізу доходів підприємства в системі управління. В процесі дослідження сучасного стану обліку доходів на підприємствах з сезонним характером виробництва було використано методи економіко-статистичного спостереження, порівняння, статистичний аналіз рядів динаміки, економіко-математичні методи.

Джерела інформації:

- теоретичною й методологічною базою слугували положення економічної теорії, менеджменту, організації та методології бухгалтерського обліку, економічного аналізу, Закони України та інші нормативно-правові

документи органів державної влади України, наукові розробки і публікації вітчизняних і зарубіжних вчених з питань проведення обліку та аналізу формування та розподілу доходів підприємств з сезонним характером виробництва;

- матеріали Державної служби статистики України, нормативно-довідкова література, літературні джерела, дані первинного обліку, річні звіти, баланс та статистична звітність основних економічних показників роботи АВ ТОВ «Агроцентр К» період 2018-2022 рр.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні рекомендацій і пропозицій стосовно удосконалення обліку та аналізу формування та розподілу доходів з сезонним характером виробництва.

Удосконалено:

- методичні підходи до облікового забезпечення формування та розподілом доходу з урахуванням специфіки підприємств з сезонним характером виробництва шляхом впровадження розробленої моделі аналітичного обліку доходів, що враховує центри відповідальності в аграрних підприємствах;

- алгоритм аналітичного забезпечення управління доходами, зокрема у розрізі таких функцій управління доходами як оцінка джерел формування доходу та їх оптимізація з врахуванням фактору сезонності, планування формування доходу з різних джерел з врахуванням фактору сезонності, визначення напрямів розподілу доходу, оцінка впливу доходу на фінансовий результат підприємства;

Набули подальшого розвитку:

- організаційні засади ведення бухгалтерського обліку формування та розподілу доходів на досліджуваному підприємстві в розрізі запропонованих доповнень до Наказу про облікову політику;

- методичні підходи до прогнозування чистого доходу від реалізації продукції сільськогосподарських підприємств за допомогою кореляційно-регресійного аналізу, зокрема побудовані моделі включають в себе такі

фактори як експорт та імпорт продовольчих товарів та сировини для їх виробництва.

Практичне значення одержаних результатів полягає у наданні рекомендацій з удосконалення обліково-аналітичного забезпечення формування та розподілу доходів на підприємствах з сезонним характером виробництва. Використання запропонованих аналітичних рахунків доходів дозволить бухгалтерам отримувати і формувати достовірну інформацію щодо рівня, складу доходів підприємства за видами діяльності, яка необхідна менеджерам для виявлення та використання внутрішніх резервів підприємств підвищення ефективності їх діяльності.

Апробація результатів роботи. Основні положення дипломного дослідження обговорювались на Міжнародній науковій інтернет-конференції «Інформаційне суспільство: технологічні, економічні та технічні аспекти становлення. Секція: Бухгалтерський облік і аудит» (м. Тернопіль-м. Опале, 9-10 листопада 2023 року), I Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки» (м. Дніпро, ДДАЕУ, 26-27 жовтня 2023 р.).

Публікації. За підсумками проведеного дослідження у наукових виданнях опубліковано 3 наукові праці, з них у фахових виданнях – 1, тези – 2, загальним обсягом 0,4 друкованого аркуша.

Дипломна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій, додатків, списку використаних джерел, що нараховує 50 найменувань, містить 20 таблиць, 11 рисунків, 6 додатків. Основний зміст дипломної роботи викладено на 60 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛУ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВА З СЕЗОННИМ ХАРАКТЕРОМ ВИРОБНИЦТВА

1.1. Сутність доходу, його класифікація та особливості формування на підприємствах з сезонним характером виробництва

В першу чергу, необхідно визначити досліджувану категорію «дохід». Слід зазначити, що дослідники, визначаючи дохід для потреб бухгалтерського обліку, використовують підхід близький до того, який визначений у нормативно-правовій базі, зокрема НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: «доходи – це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які приводять до зростання власного капіталу, за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників» [26]. Аналогічні визначення знаходимо у Концептуальній основі фінансової звітності [15], Міжнародному стандарті фінансової звітності для малих та середніх підприємств [22], МСФЗ 15 «Дохід від договорів з клієнтами» [23].

Так, наприклад, Ткаченко Т.П. пропонує визначати дохід підприємства як «отримання економічних вигід, як в грошовій, так і в майновій формі, які призводять до збільшення активів або зменшення зобов'язань підприємства, за винятком внесків власників за певний період» [42]. Тобто дане визначення лише уточнює форму у якій можуть надходити доходи на підприємство. Схоже визначення дає дослідниця Козаченко А.Ю., яка визначає дохід як «одержання підприємством певних активів (матеріальних ресурсів чи грошей) або зменшення сум зобов'язань, що призводять до збільшення суми власного капіталу (за мінусом збільшення сум капіталу з внесків власників або учасників)» [13]. На думку Мулик Т.О. «дохід підприємства – це надходження активів одержаних внаслідок його діяльності за певний період часу у вигляді збільшення економічних вигід, що приводить до зростання

капіталу суб'єкта господарювання» [24]. Але це визначення не враховує, що дохід може формуватись і внаслідок зменшення зобов'язань та не виключає випадок збільшення капіталу за рахунок внесків засновників. Але слід зазначити, що у цього підходу до визначення категорії «дохід» є суттєвий недолік, оскільки у випадку збитковості підприємства зменшення капіталу підприємства може відбуватись на фоні стабільної динаміки або навіть зростання доходу підприємства. Тому вважаємо, що визначення у нормативно-правовій базі доцільно доповнити уточненням – без врахування фактору збитковості підприємства.

Щодо доходів сільськогосподарського підприємства, яке належить до підприємств з сезонним характером виробництва, то слід вказати на такі його основні особливості. Перша особливість формування доходу сільськогосподарського підприємства полягає у тому, що він включає в себе не тільки безпосередньо дохід від реалізації сільськогосподарської продукції, а також – результати оцінки первісної вартості біологічних активів та зростання їх справедливої вартості. Формування першого визначається НП(С)БО 15 «Дохід» [27], тоді як інші регулюються спеціалізованим НП(С)БО 30 «Біологічні активи» [33]. Тобто до складу доходу сільськогосподарського підприємства включаються доходи, що не пов'язані безпосередньо зі збутовою діяльністю.

Друга особливість полягає в тому, що обсяг доходу сільськогосподарського підприємства перебуває під впливом фактору сезонності, особливо у галузі рослинництва. На рис. 1.1 наведено динаміку обсягу реалізації зернових та зернобобових культур та тварин сільськогосподарських живих у натуральному вимірі в Україні за місяцями у 2021 році. За даними рис. 1.1 можемо підтвердити, що у порівнянні з динамікою обсягу реалізації тварин сільськогосподарських живих, яка є відносно стабільною щомісяця, динаміка обсягу реалізації зернових та зернобобових культур демонструє вплив фактору сезонності. Так у вересні-грудні формується 50,5% обсягу реалізації, а у липні обсяг реалізації сягнув мінімального значення. Динаміка формування доходу конкретного

сільськогосподарського підприємства суттєво залежить від співвідношення виробництва різних видів сільськогосподарської продукції, а також ситуації на ринку збуту.

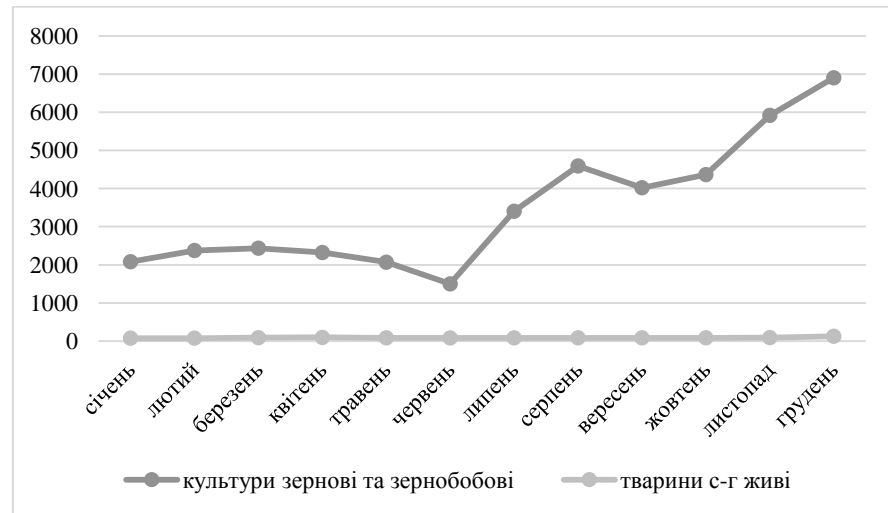

Рис. 1.1. Динаміка обсягу реалізації зернових та зернобобових культур та тварин сільськогосподарських живих в Україні за місяцями у 2021 році, тис. т

Джерело: побудовано автором на основі [33]

Третьою особливістю формування доходу сільськогосподарських підприємств є те, що часто його визнання відбувається до реалізації безпосередньо сільськогосподарської продукції після її виробництва. Як правило, виникнення такого доходу пов'язане з процесами переоцінки біологічних активів сільськогосподарського підприємства.

Як четверту особливість слід вказати на те що, що сільськогосподарська продукція щодо якої визнано дохід, у наступних звітних періодах може перейти в категорію витрат.

Чітка та логічна структура класифікації доходів дає можливість організувати ефективну систему їх бухгалтерського обліку. Так у НП(С)БО 15 «Дохід», доходи підприємства поділяють на доходи від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг, інших активів та використання активів підприємства іншими фізичними та юридичними особами, результатом якого є отримання відсотків, дивідендів, роялті [24]. У наукових джерелах доходи підприємства класифікуються за широким колом ознак – характером

отримання, видами діяльності, повнотою, формою розрахунку, періодичністю надходження, за сегментами, за віднесенням до звітного періоду, за оподаткуванням, за валютою отримання та інші.

За видами діяльності	<ul style="list-style-type: none"> • Від операційної, фінансової, інвестиційної діяльності
За повнотою відображення	<ul style="list-style-type: none"> • Валовий, необхідний, можливий
За формою розрахунку	<ul style="list-style-type: none"> • Загальний, чистий
За періодичністю надходження	<ul style="list-style-type: none"> • Поточний, капіталізований
За віднесенням до звітного періоду	<ul style="list-style-type: none"> • Доходи минулих періодів, поточні, доходи майбутніх періодів
За оподаткуванням	<ul style="list-style-type: none"> • Доходи, що враховуються і не враховуються при оподаткуванні
За валютою отримання	<ul style="list-style-type: none"> • Монетарний, немонетарний
За сегментами	<ul style="list-style-type: none"> • Продуктовими, географічними тощо

Рис. 1.2. Класифікація доходів підприємства

Джерело: побудовано автором на основі [1], [9], [16], [39]

Основну частину доходу сільськогосподарського підприємства складає саме дохід від реалізації продукції. Його динаміка наведена на рис. 1.3. За даними рис. 1.3 можемо зробити висновок, протягом 2010-2021 років дохід від реалізації продукції сільськогосподарських підприємств мав стійку тенденцію до зростання, зокрема за рахунок зростання експортної виручки. У 2022 році у зв'язку з введенням воєнного стану, окупацією територій, мінуванням сільськогосподарських угідь, блокуванням та обмеженням

морських шляхів транспортування продукції відбулося скорочення обсягу реалізації продукції сільськогосподарських підприємств.

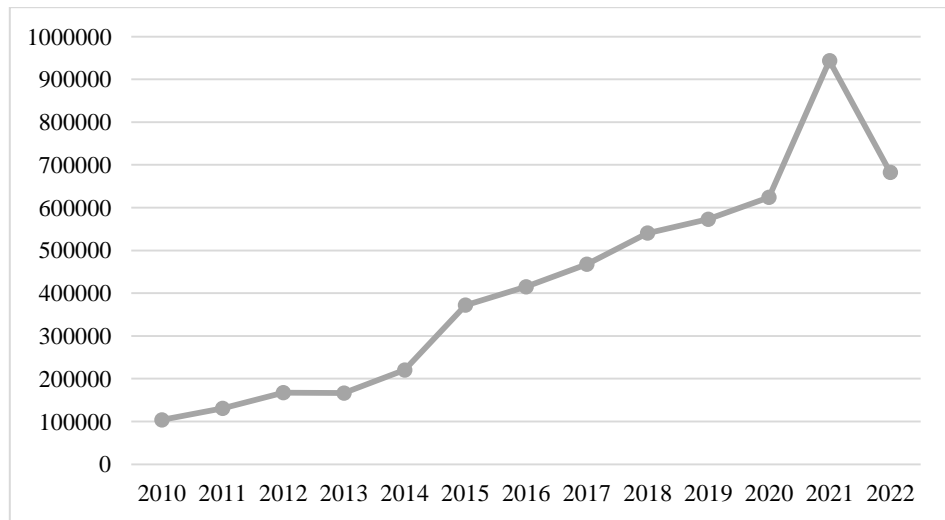

Рис. 1.3. Динаміка доходу від реалізації продукції сільськогосподарських підприємств України у 2010-2022 роках, млн. грн.

Джерело: побудовано автором на основі [33]

У складі інших операційних доходів відображаються всі інші доходи, які не пов'язані з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг): дохід від реалізації іноземної валюти, дохід від реалізації інших оборотних активів (виробничих запасів, малоцінних та швидкозношуваних предметів тощо), дохід від операційної оренди активів, дохід від операційної курсової різниці, пені, штрафи, неустойки, визнані боржником або щодо яких отримано рішення судових органів про їх стягнення, доходи від відшкодування раніше списаних активів, дохід від списання кредиторської заборгованості, яка виникла в ході операційного циклу після закінчення строку позовної давності, дохід від безоплатно одержаних оборотних активів, інші доходи від операційної діяльності.

Основними видами доходів, які належать до фінансової діяльності, є доходи від інвестицій в асоційовані, спільні та дочірні підприємства, дивіденди одержані, відсотки одержані, інші доходи від фінансових операцій [27].

До складу доходів від інвестиційної діяльності відносяться доходи від реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів (основних засобів,

нематеріальних активів тощо), майнових комплексів, неопераційних курсових різниць, безоплатно одержаних необоротних активів, інші доходи від звичайної діяльності.

Таким чином, запропоновано визначення категорії «дохід» у нормативно-правовій базі доцільно доповнити уточненням – без врахування фактору збитковості підприємства. Дослідження особливостей формування доходів сільськогосподарських підприємств дає підстави для висновку про необхідність подальшого дослідження та удосконалення процесу формування доходів підприємств із сезонним характером виробництва. Зокрема у обліку доходів сільськогосподарських підприємств необхідно враховувати фактор часу, зумовлений особливостями сезонного виробництва, при застосуванні принципу нарахування і відповідності доходів та витрат. Включення фактору часу у систему чинників для аналітичної оцінки доходу сільськогосподарського підприємства дозволить підвищити якість обліково-аналітичного забезпечення управління формуванням доходів.

1.2. Методичні підходи до аналізу формування та розподілу доходів на підприємствах з сезонним характером виробництва

Необхідно зазначити, що основною складовою в усій системі формування та розподілу доходів на підприємствах з сезонним характером виробництва є аналіз. Аналіз дозволяє визначити основні фактори які сприяють зростанню доходів підприємства, і які – навпаки, знижують рівень доходів. Результати аналізу формування та розподілу доходів використовуються як для наступної розробки заходів з метою коригування ситуації, так і для стратегічного планування доходів підприємства і їх ефективного розподілу.

У стратегічному аспекті аналіз доходів підприємства передбачає створення інформаційної бази для їх планування та прийняття управлінських рішень, проведення аналізу їх динаміки та структури, оцінку факторів, що на

них впливають, формування політики отримання доходів, розробку прогнозних обсягів доходів за різними варіантами та формування оптимального плану доходів підприємства.

Метою аналізу формування та розподіл доходів підприємства є оцінка фінансових результатів діяльності підприємства, визначення основних факторів, їх зміни у динаміці і порівняння з середньогалузевими значеннями, показниками конкурентів. Завдання аналізу доходів підприємства узагальнено на рис. 1.4.

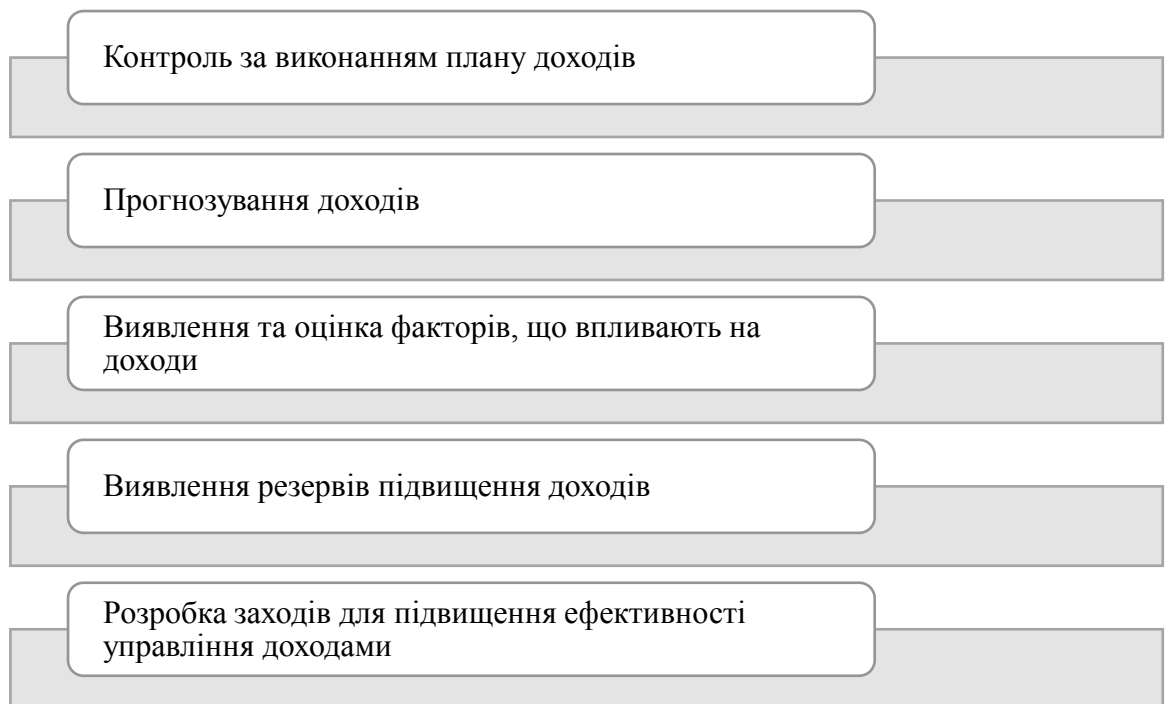

Рис. 1.4. Завдання аналізу доходів підприємства

Джерело: складено на основі [2], [17], [41]

Основними джерелами інформації для аналізу формування та розподілу доходів є фінансова звітність підприємства, зокрема Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід), дані статистичної та податкової звітності, показники синтетичного та аналітичного бухгалтерського обліку, показники бюджетів та кошторисів, бізнес-планів тощо.

Для аналізу доходів підприємства застосовуються такі основні методичні прийоми (рис. 1.5). Горизонтальний аналіз доходів передбачає аналіз динаміки загального обсягу доходу та його окремих видів за допомогою показників абсолютного приросту, темпу зростання, темпу

приросту, абсолютного приросту на 1% темпу приросту. Вертикальний аналіз передбачає аналіз структури доходу підприємства у розрізі класифікаційних ознак, виділених нами на рис. 1.2. Порівняльний аналіз проводиться шляхом порівняння показників доходу з середньогалузевими значеннями, з показниками ключових конкурентів, план/факт аналіз тощо.

Горизонтальний аналіз	<ul style="list-style-type: none"> • Порівняння показників доходу за різні періоди
Вертикальний аналіз	<ul style="list-style-type: none"> • Аналіз структури доходів у різних розрізах
Порівняльний аналіз	<ul style="list-style-type: none"> • Порівняння з показниками галузі • Порівняння з показниками конкурентів • Порівняння планових та фактичних показників
Факторний аналіз	<ul style="list-style-type: none"> • Кількісна оцінка факторів впливу на доходи підприємства
Трендовий аналіз	<ul style="list-style-type: none"> • Визначення тренду та прогнозування доходів
Коефіцієнтний аналіз	<ul style="list-style-type: none"> • Аналіз відносних показників дохідності

Рис. 1.5. Методичні прийоми аналізу доходів

Джерело: побудовано автором на основі [12], [18], [45]

Щодо факторного аналізу, то дохід від реалізації визначається обсягом реалізованої продукції, товарів, робіт, послуг та вартістю їх одиниці (ціною). Слід вказати на те, що залежність доходів підприємства від ціни і обсягів реалізації є прямою, а зв'язок між доходами та собівартістю реалізованої продукції - обернено пропорційний (формула 1.1):

$$Д = СВ \times Q \times P \quad (1.1)$$

де, Д – дохід від реалізації продукції;

СВ - собівартість одиниці продукції;

Q - обсяг реалізованої продукції;

P - рентабельність продажів.

Щодо трендового аналізу або прогнозування доходу, то він, як правило, заснований на аналізі динамічних рядів і виявленні в них закономірностей та на оцінці причинно-наслідкових зв'язків і зовнішніх факторів, що впливають на нього (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Основні кількісні методи прогнозування доходів

Метод	Характеристика
Проста найвна модель	Прогноз будується на припущенні, що майбутнє значення є ідентичним попередньому періоду
Проста модель усереднення	Припускає, що тенденція попередніх періодів може бути інтерпретована і на майбутні періоди
Модель прогнозу за середньою величиною приросту	Застосовується у випадку постійно зростаючого або спадного тренду
Модель на основі ковзної середньої	Враховує інформацію про об'єкт тільки із певної вибраної кількості попередніх даних
Модель на основі подвійної ковзної середньої	Застосування моделі проводиться у кілька етапів: 1) здійснюється прогноз на майбутній період використовуючи усереднення наперед визначеної кількості попередніх даних; 2) даний прогноз тим же методом знову усереднюється; 3) обчислюються коефіцієнти та проводиться прогноз на вказаний період
Модель експоненційно зваженої середньої	Полягає у згладжуванні за допомогою ваги останніх значень ряду, присвоюючи старішим значенням меншу вагу
Метод Холта	Даний метод дає можливість проаналізувати існуючий тренд даних і врахувати його тенденцію у майбутньому прогнозі
Метод Вінтерса	Метод є модифікацією попереднього і застосовується з метою врахування фактора сезонності у прогнозі. Для цього окрім ваг для даних ряду та ваг для даних тренду застосовується вага для даних про сезонність. Вона застосовується для згладжування даних про сезонність за допомогою чого знаходиться коефіцієнт сезонності. Даний коефіцієнт у процесі прогнозування коректує дані з поправкою на сезонність

Джерело: складено на основі [2], [43]

Вважаємо, що найбільш простим є метод рухомого середнього, який застосовується у випадках, коли дуже точний прогноз непотрібний. У разі його застосування прогноз будь-якого періоду є середнім значенням декількох останніх результатів спостережень часового ряду. Складнішим, ніж рухоме

середнє, є метод експоненційного згладжування, який дозволяє відобразити негайне реагування прогнозу на важливі події, які відбуваються протягом аналізованого періоду, у межах часового ряду. Суть цього методу полягає в тому, що кожен новий прогноз отримується внаслідок зсування попереднього прогнозу у напрямку, який би давав кращі результати у порівнянні зі старим прогнозом.

Методи рухомого середнього і експоненційного згладжування входять до складу трендового аналізу. Тренд – це довготривала тенденція зміни показників у часі. Під час розробки моделей прогнозування тренд є основною складовою прогнозованого часового ряду, на який вже додаються інші складові. Слід зазначити, що екстраполяція дає позитивні результати на часовому проміжку 5-7 років [3].

Для прогнозування доходів широко застосовуються також методи регресійного аналізу. Регресійний аналіз – це математичний метод прогнозування, результатом якого є рівняння з однією або більшою кількістю незалежних змінних, яке використовується для визначення залежної змінної. Зміст регресійного аналізу полягає у дослідженні того, як зміна незалежних змінних впливає на залежну змінну. Відповідно майбутні значення залежної змінної прогноуються шляхом підстановки у рівняння певних значень незалежних змінних [21].

Найбільш складними методами прогнозування є комплексні методи економетричного моделювання. Складні економетричні моделі базуються на декількох рівняннях регресії, які комплексно описують взаємозв'язки. Слід зазначити, що застосування таких складних методів вимагає, як правило, залучення консультаційних фірм, що спеціалізуються в галузі економетричного моделювання. Комбіновані методи планування доходів передбачають сумісне використання інформації як різних математичних, так й сумісно математичних і експертних методів.

Щодо коефіцієнтного аналізу, то доцільно розрахувати та оцінити динаміку доходних показників рентабельності, які розраховуються як відношення валового прибутку, прибутку від операційної діяльності, чистого

прибутку до чистого доходу від реалізації. Більш повним, на нашу думку, буде аналіз, якщо розрахувати також рентабельність продажу від основної операційної діяльності та рентабельність продажу від звичайної діяльності. При розрахунку цих показників прибуток від основної операційної діяльності або відповідно прибуток від звичайної діяльності до оподаткування співвідноситься з чистим доходом від реалізації.

Таким чином, аналіз доходів підприємства передбачає використання методів економічного аналізу, зокрема горизонтального, вертикального, факторного, та економічного прогнозування (трендового аналізу, метод ковзного середнього тощо).

1.3. Нормативно-правове забезпечення обліку формування та розподілу доходів

У межах аналізу нормативно-правового забезпечення обліку формування та розподілу доходів проаналізуємо основні акти, які регулюють облік доходів в Україні, та порівняємо їх положення з міжнародними стандартами бухгалтерського обліку та звітності. У таблиці 1.2 узагальнено основні нормативні акти щодо бухгалтерського обліку доходів.

Таблиця 1.2

Огляд нормативно-правової бази бухгалтерського обліку доходів в Україні

Нормативно-правовий акт	Питання, що врегульовуються
1	2
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [37]	Визначено чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та загальні засади бухгалтерського обліку
Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [36]	Визначено загальні засади аудиту фінансової звітності, зокрема доходів
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [26]	Визначено сутність поняття дохід, чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), порядок розкриття інформації про доходи у фінансовій звітності
НП(С)БО 15 «Дохід» [27]	Розкрито засади визнання та класифікації доходу, підходи до оцінки доходу, розкриття інформації про

	доходи у примітках до фінансової звітності
НП(С)БО 18 «Будівельні контракти» [28]	Особливості визнання, оцінки та відображення у примітках до фінансової звітності доходів за будівельними контрактами

Продовження табл .1.2

1	2
НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» [29]	Особливості розкриття інформації про доходи у фінансовій звітності суб'єктів малого підприємництва
НП(С)БО 29 «Фінансова звітність за сегментами» [30]	Особливості формування доходів у розрізі сегментів діяльності підприємства
НП(С)БО 30 «Біологічні активи» [31]	Особливості формування доходів сільськогосподарських підприємств, зокрема доходу від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції, від реалізації запасів сільськогосподарської продукції, біологічних активів, доходу внаслідок переоцінки біологічних активів, розкриття інформації про доходи сільськогосподарських підприємств у примітках до фінансової звітності

Джерело: узагальнено автором

У НП(С)БО 15 «Дохід» визначаються критерії визнання доходу, зокрема, це може збільшення активу або зменшення зобов'язань, що зумовлює зростання власного капіталу (окрім внесків самих учасників, яке може бути достовірно оцінене [27]). Визначено перелік надходжень, які не відносяться до доходів підприємства, зокрема суми попередньої оплати за продукцію. Умови визнання доходу узагальнено на рис. 1.6.

Рис. 1.6. Умови визнання доходу за НП(С)БО 15 «Дохід»

Джерело: [27]

Щодо доходів сільськогосподарського підприємства, то поряд з доходом від реалізації сільськогосподарської продукції, вони отримують інші операційні доходу внаслідок первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції, одержаних унаслідок сільськогосподарської діяльності протягом звітного (календарного) року, визначаються як різниця між вартістю біологічних активів і сільськогосподарської продукції та витратами, пов'язаними з біологічними перетвореннями. А також збільшення на дату балансу балансової вартості біологічних активів, які оцінюються за справедливою вартістю за вирахуванням очікуваних витрат на продаж, відображається у складі інших операційних доходів [31].

З 1 січня 2018 року вступив в дію МСФЗ 15 (IFRS 15) «Дохід від договорів із клієнтами». Слід зазначити, що глобально цей стандарт орієнтований на зближення міжнародних та американських підходів до обліку доходів. До основних новацій цього стандарту слід віднести акцентування уваги на моменті переходу контролю над активами у порівнянні з переходом лише вигід та ризиків, запропонована модель визнання виручки (рис. 1.7).

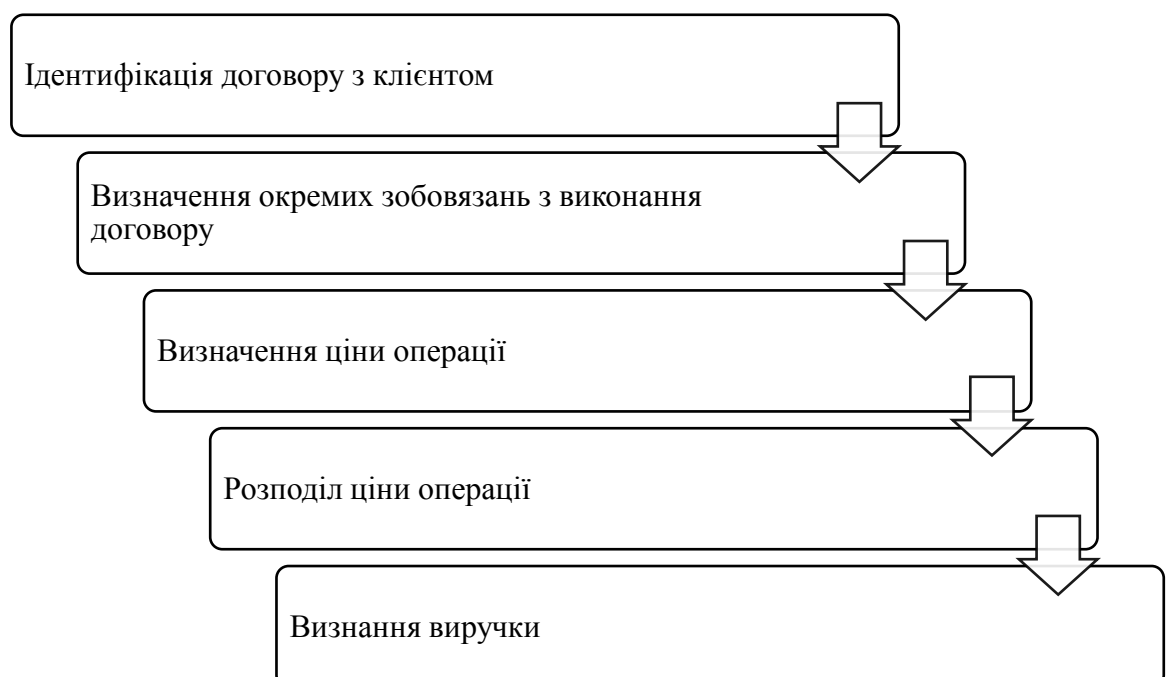

Рис. 1.7. Модель визнання виручки за МСФЗ 15 (IFRS 15) «Дохід від договорів із клієнтами»

Джерело: [10], [23]

До переваг МСФЗ 15 «Дохід від договорів із клієнтами» слід віднести:

- забезпечення універсальної моделі визнання доходу від реалізації продукції, яка підходить для будь-якого бізнесу, виду діяльності, галузі, товарів, продукції, робіт, послуг тощо;
- сформований деталізований алгоритм, який суттєво спрощує порядок його застосування на практиці;
- перелік чітких критеріїв визнання доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг для різних договірних умов;
- визначення ціни як бази для подальшого визнання виручки у цілому за контрактом, так і стосовно окремих компонентів контракту, що слабо висвітлено у національному законодавстві [10].

Таким чином, положення міжнародних стандартів більш деталізовані щодо обліку доходів, тому забезпечують вищий рівень аналітичності, достовірності та зрозумілості інформації, що формується в бухгалтерському обліку та відображається у фінансовій звітності. Тому подальша гармонізація вимог міжнародного та національного законодавства у сфері обліку формування та розподілу доходів є пріоритетним напрямом розвитку.

Висновки до першого розділу

Запропоновано визначення категорії «дохід» у нормативно-правовій базі доповнити уточненням – без врахування фактору збитковості підприємства. Дослідження особливостей формування доходів сільськогосподарських підприємств дає підстави для висновку про необхідність подальшого дослідження та удосконалення процесу формування доходів підприємств із сезонним характером виробництва. Зокрема у обліку

доходів сільськогосподарських підприємств необхідно враховувати фактор часу, зумовлений особливостями сезонного виробництва, при застосуванні принципу нарахування і відповідності доходів та витрат. Включення фактору часу у систему чинників для аналітичної оцінки доходу сільськогосподарського підприємства дозволить підвищити якість обліково-аналітичного забезпечення управління формуванням доходів.

Встановлено, що , аналіз доходів підприємства передбачає використання методів економічного аналізу, зокрема горизонтального, вертикального, факторного, та економічного прогнозування (трендового аналізу, метод ковзного середнього тощо).

З'ясовано, що положення міжнародних стандартів більш деталізовані щодо обліку доходів, тому забезпечують вищий рівень аналітичності, достовірності та зрозумілості інформації, що формується в бухгалтерському обліку та відображається у фінансовій звітності. Тому подальша гармонізація вимог міжнародного та національного законодавства у сфері обліку формування та розподілу доходів є пріоритетним напрямом розвитку.

РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ФОРМУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛУ ДОХОДІВ АВ ТОВ «АГРОЦЕНТР-К»

2.1. Фінансово-економічна характеристика АВ ТОВ «Агроцентр-К»

АВ ТОВ «Агроцентр-К» (код ЄДРПОУ – 31371742) засновано 27 березня 2001 року. Засновниками підприємства є Карпенко Михайло Вікторович (50%) та Карпенко Олександр Вікторович (50%). Товариство зареєстроване за адресою Україна, 49106, Дніпропетровська область, місто Дніпро, вулиця Мільмана, будинок 110а. Кількість працівників у 2022 році складала 455 осіб.

АВ ТОВ «Агроцентр К» є самостійним суб'єктом господарювання, має самостійний баланс, поточний та інші рахунки в установах банків, печатку із своїм найменуванням, фірмові бланки. Досліджуване підприємство здійснює свою господарську діяльність з метою отримання прибутку, відповідає за результати своєї діяльності та виконання зобов'язань перед постачальниками, споживачами, бюджетом, банками, забезпечує потреби юридичних осіб і населення в продукції (роботах, послугах) з високими споживчими властивостями і якістю.

Основним видом діяльності підприємства вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур. Основні культури - пшениця, кукурудза, ячмінь та соняшник. Каналами збуту сільськогосподарської продукції АВ ТОВ «Агроцентр К» є прямі продажі та реалізація продукції сільськогосподарської продукції підприємствам методом укладання договорів поставки та купівлі-продажу вирощених зернових та олійних культур.

Джерелами сировини для виробництва продукції є як внутрішній ринок України (наприклад посівний матеріал, засоби захисту рослин, мінеральні добрива, паливо-мастильні матеріали, ветеринарні засоби, запчастини тощо),

так і імпорт (наприклад, посівний матеріал, засоби захисту рослин, мінеральні добрива).

Основними ризиками в діяльності АВ ТОВ «Агроцентр К» є нестабільна кон'юнктура на ринку зерна; зміни у податковому законодавстві та порушення термінів розрахунків з боку контрагентів, форс-мажорні обставини (стихійні лиха, спека, неврожаї); недосконалі матеріально-технічні ресурси; висока залежність від зниження попиту на продукцію, фінансові кризи та політична нестабільність, воєнний стан тощо. За даними фінансової звітності АВ ТОВ «Агроцентр К» за 2018-2022 роки проведемо комплексний аналіз господарської діяльності підприємства. Розпочнемо з аналізу майнового стану (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Оцінка майна та капіталу АВ ТОВ «Агроцентр К» за 2018-2022рр., тис. грн.

Види активів (майна) та пасивів (капіталу)	2018	2019	2020	2021	2022	Відношення у % 2022 р. до 2018 р.
Майно - всього	443218	478031	480120	533447	637695	143,9
Нематеріальні активи	76	65	57	49	43	56,6
Незавершені капітальні інвестиції	6055	7540	2829	11895	1223	20,2
Основні засоби	153844	172395	192561	200713	229941	149,5
Довгострокові біологічні активи	6464	8509	9980	9091	10034	155,2
Запаси	141122	140925	145513	190220	228359	161,8
Поточні біологічні активи	24551	28869	25064	35018	52986	215,8
Поточна дебіторська заборгованість	95596	104078	91332	66306	89047	93,1
Гроші та їх еквіваленти	241	105	167	10206	15823	6565,6
Витрати майбутніх періодів	15147	15519	12080	9457	9373	61,9
Інші оборотні активи	121	386	537	492	866	715,7
Капітал - всього	443218	478031	480120	533447	637695	143,9
Зареєстрований (пайовий) капітал	12	12	12	12	12	100,0
Додатковий капітал	4361	4361	4361	4361	4361	100,0
Нерозподілений прибуток	320829	347131	320455	322319	396161	123,5
Довгострокові кредити банків	37280	24908	36930	14822	27455	73,6
Короткострокові	37714	44105	72284	121410	117610	311,8

кредити банків						
Поточна кредиторська заборгованість	43022	57514	46078	70523	92096	214,1

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності

За даними табл. 2.1 можемо зробити висновок, що досліджуване підприємство протягом аналізованого періоду розширює обсяг господарської діяльності, про що свідчить зростання вартості майна підприємства, зокрема на 43,9% у 2022 році у порівнянні з 2018 роком. Причому зростання відбулося як за рахунок розширення основних засобів так і запасів підприємства. У відносному вираженні найбільший приріст характерний для грошей та їх еквівалентів. Фінансування розширення господарської діяльності АВ ТОВ «Агроцентр К» відбувається за рахунок прибутку, банківських кредитів. Далі проаналізуємо більш детально динаміку руху та стан основних засобів досліджуваного підприємства (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Оцінка руху та функціонального стану основних засобів

АВ ТОВ «Агроцентр К» за 2018-2022 рр.

Показник	2018	2019	2020	2021	2022	Відношення у % (відхилення +,-) 2022 р. до 2018 р.
<i>Вихідна інформація, тис. грн.</i>						
Вартість основних засобів на початок року	107225	153844	172395	192561	200713	187,2
Вартість основних засобів на кінець року	153844	172395	192561	200713	229941	149,5
Знос основних засобів на початок року	32061	39974	50265	62649	75479	235,4
Знос основних засобів на кінець року	39974	50265	62649	75479	87940	220,0
<i>Показники руху та функціонального стану основних засобів</i>						
Річний приріст(+), тис. грн.	46619	18551	20166	8152	29228	62,7
Темп зростання, %	143,5	112,1	111,7	104,2	114,6	-28,9
Темп приросту, %	43,5	12,1	11,7	4,2	14,6	-28,9
Коефіцієнт зносу, % на початок року	29,9	26,0	29,2	32,5	37,6	7,7
Коефіцієнт зносу, % на кінець року	26,0	29,2	32,5	37,6	38,2	12,3
Коефіцієнт придатності, % на початок року	70,1	74,0	70,8	67,5	62,4	-7,7
Коефіцієнт	74,0	70,8	67,5	62,4	61,8	-12,3

придатності, % на кінець року						
-------------------------------	--	--	--	--	--	--

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності

За даними табл. 2.2 можемо зробити висновок, що досліджуване підприємство стабільно нарощує обсяг основних засобів, зокрема за рахунок придбання сільськогосподарської техніки, але темпи зростання поступово скорочуються. Щодо стану придатності основних засобів, то можемо охарактеризувати його як високий, оскільки на кінець 2022 року він складає 61,8%. Далі проаналізуємо динаміку формування фінансового результату досліджуваного підприємства (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Фінансові результати діяльності АВ ТОВ «Агроцентр К» за 2018-2022 рр.

Показник	2018	2019	2020	2021	2022	Відношення у % 2022 р. до 2018 р.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	373999	347340	326156	388236	302424	80,9
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	257118	268622	301056	320538	190890	74,2
Валовий прибуток (збиток)	116881	78718	25100	67698	111534	95,4
Валовий прибуток (збиток) у % до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	31,3	22,7	7,7	17,4	36,9	5,6
Інші операційні доходи	943	1928	2270	5383	1787	189,5
Адміністративні витрати	17796	20658	23200	29549	22050	123,9
Витрати на збут	2851	4382	1005	3934	4778	167,6
Інші операційні витрати	1100	1491	2452	24124	1526	138,7
Фінансовий результат від операційної діяльності	96077	54115	713	15474	84967	88,4
Інші фінансові доходи	60	0	0	23	2800	4666,7
Інші доходи	66	28	0	80	45	68,2
Фінансові витрати	9869	13257	13681	12534	12660	128,3
Інші витрати	215	0	10	210	500	232,6
Фінансовий результат до оподаткування	86119	40886	-12978	2833	74652	86,7
Чистий фінансовий результат	86119	40886	-12978	2833	74652	86,7
Чистий прибуток (збиток) у % до чистого доходу від реалізації продукції	23,0	11,8	-4,0	0,7	24,7	1,7

(товарів, робіт, послуг)						
Чистий прибуток (збиток) у	73,7	51,9	-51,7	4,2	66,9	-6,7
% до валового прибутку (збитку)						

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності

За даними табл. 2.3 можемо зробити висновок, що окрім 2020 року, було прибутковим протягом аналізованого періоду. Дохід від реалізації продукції АВ ТОВ «Агроцентр К» скоротився у кризовому 2020 році у зв'язку з пандемією COVID-19 та у 2022 році у зв'язку з введенням воєнного стану. Скорочення фінансового результату від операційної діяльності відбувалось на фоні зростання адміністративних витрат та витрат на збут, а також інших операційних витрат. Чистий фінансовий результат скоротився у 2022 році на 13,3% у порівнянні з 2018 роком.

Подальший аналіз спрямований на оцінку фінансової стійкості досліджуваного підприємства, з цією метою розрахуємо показники структури капіталу, стану оборотних активів та основного капіталу (Додаток А). За даними Додатку А можемо зробити висновок, що підприємство є в цілому фінансово стійким, але спостерігається тенденція до її зниження. Так має тенденцію до скорочення коефіцієнт автономії, що свідчить про зростання залежності АВ ТОВ «Агроцентр К» від зовнішніх джерел фінансування, зокрема кредитів. Коефіцієнт фінансування перевищує рекомендоване значення, але має тенденцію до скорочення. Причому підприємство більш активно залучає більш ризикове та дорожче за вартістю короткострокове кредитування.

Щодо показників стану оборотних активів, то їх маневреність має тенденцію до скорочення, оскільки частка необоротних активів у майні підприємства стабільно зростає. Але, в цілому коефіцієнти забезпеченості оборотних коштів та запасів перевищують нормативні значення.

Щодо показників стану основного капіталу, то їх динаміка є позитивною, що свідчить про збалансоване забезпечення зростання обсягів господарської діяльності. Має тенденцію до скорочення лише співвідношення оборотних та необоротних активів, що свідчить про те, що все більша кількість ресурсів консервується у формі необоротних активів, що

впливає на ліквідність підприємства. Тому далі проаналізуємо основні показники ліквідності досліджуваного підприємства (Додатку Б). За даними табл. Додатку Б можемо зробити висновок, що в цілому активи досліджуваного підприємства є ліквідними. За рахунок усіх оборотних активів підприємство спроможне погасити всі свої поточні зобов'язання. Наразі підприємство не здатне негайно погасити свої поточні зобов'язання. Негативною тенденцією є скорочення оборотності оборотних активів підприємства і зростання тривалості їх обороту на 189 днів, тобто майже на півроку.

Тому проаналізуємо більш детально показники ділової активності досліджуваного підприємства (Додаток В). За даними Додатку В можемо зробити висновок, що ділова активність АВ ТОВ «Агроцентр К» має тенденцію до зниження, про що свідчить скорочення усіх коефіцієнт оборотності, що супроводжується відповідно зростанням терміну обороту активів. Так термін обороту оборотних активів зріс на півроку у 2022 році у порівнянні з 2017 роком. Здебільшого це пов'язано зі логістичними проблемами.

Далі дамо комплексну оцінку фінансового стану підприємства, розрахувавши його рейтинг (Додаток Г). За даними Додатку Г можемо зробити висновок, що фінансовий стан підприємства у 2018-2019 та у 2022 роках є стабільним. Зниження показників фінансового стану спостерігалось у 2020 та 2021 роках.

Таким чином, фінансовий стан АВ ТОВ «Агроцентр К» є відносно стабільним, отримувало протягом аналізованого періоду прибуток, окрім 2020 року. До ризиків фінансового стану досліджуваного підприємства слід віднести зниження оборотності активів підприємства, зростання залежності від зовнішніх джерел фінансування та низький рівень термінової ліквідності.

2.2. Характеристика організації роботи бухгалтерської служби та оцінка базових засад облікової політики

У АВ ТОВ «Агроцентр К» для ведення бухгалтерського обліку виділено окремий структурний підрозділ – бухгалтерська служба, керівником якої є головний бухгалтер. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві повністю відповідає вимогам чинного законодавства, зокрема положенням Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Директор підприємства Карпенко Віктор Михайлович, відповідно до вказаного вище закону, несе повну відповідальність за організацію бухгалтерського обліку на підприємстві та подання фінансової та інших форм звітності.

Робота бухгалтерської служби підприємства базується на певних принципах, які закріплюються у відповідному положенні та визначають функції й обов'язки кожного працівника такої служби та її очільника – головного бухгалтера. У такому документі обов'язково прописують основні завдання бухгалтерії підприємства, порядок визначення та затвердження організаційної структури бухгалтерії, системи оплати праці та матеріального заохочення бухгалтерів, кількісного складу працівників бухгалтерії. У Положенні про бухгалтерію фіксують, що функції працівників бухгалтерії, кваліфікаційні вимоги до них визначають у посадових інструкціях, які затверджує директор (керівник) підприємства. Ключовим розділом такого Положення є розділ, у якому прописують персональну відповідальність, як головного бухгалтера, так і його підлеглих працівників бухгалтерії. Для створення бухгалтерської служби визначають структуру, підпорядкованість, кількість посад. Це все залежить від обсягу, характеру та складності бухгалтерської роботи.

Бухгалтерська служба складається АВ ТОВ «Агроцентр К» з п'яти фахівців – головний бухгалтер, бухгалтер за напрямом рослинництво, бухгалтер за напрямом тваринництво, бухгалтер з обліку земельних ресурсів та розрахунків за паї, бухгалтер з обліку виплат працівникам, бухгалтер з обліку матеріальних цінностей.

Основні функції бухгалтера:

- здійснює облік витрат на виробництво;
- складає калькуляції собівартості продукції (робіт, послуг);
- бере участь в інвентаризації;
- складає звітність підприємства;
- веде облік розрахункових та інших операцій.

Для організації роботи бухгалтерської служби розроблено та затверджено також внутрішні нормативні документи, зокрема Положення про бухгалтерську службу, посадові інструкції працівників бухгалтерії, графік документообігу тощо.

На підприємстві застосовується автоматизована форма обліку.

Протягом звітного періоду прийнята облікова політика забезпечила дотримання АВ ТОВ «Агроцентр К» принципів організації бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності за 2023 рік.

1. Надходження виробничих запасів та товарів відображалось в обліку за фактичною собівартістю придбання.

2. Оцінка вибуття запасів здійснювалась по методу середньозваженої собівартості.

3. Нарахування амортизації по об'єктам основних засобів протягом 2023 року здійснювалось відповідно до вимог Податкового кодексу України.

4. Нарахування амортизації по малоцінним необоротним активам здійснювалось в розмірі 100% їх вартості.

5. Нарахування амортизації по нематеріальних активах здійснювалось прямолінійним методом виходячи із установленого строку їх корисного використання.

2.3. Первинний, синтетичний, аналітичний облік доходів на підприємстві та їх відображення у фінансовій звітності

Первинними документами з обліку доходів АВ ТОВ «Агроцентр К» є рахунки-фактури, договори купівлі-продажу, міни, товарно-транспортні

накладні, платіжні вимоги, ПКО, виписки банку, акти виконаних робіт (наданих послуг), розрахунки (довідки) бухгалтерії. У розрізі основних видів доходів діяльності первинні документи узагальнено у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Відображення доходів АВ ТОВ «Агроцентр К» в первинних документах

Вид доходу	Первинний документ
Дохід від реалізації готової продукції	Прибутковий касовий ордер, виписка банку, рахунок-фактура, товарно-транспортна накладна, розрахунок, довідка бухгалтерії
Інші операційні доходи	Прибутковий касовий ордер, виписка банку, рахунок-фактура, товарно-транспортна накладна, договір оренди, акт приймання-передачі основних засобів, інвентаризаційний опис ТМЦ, розрахунок, довідка бухгалтерії, Акт на оприбуткування поточних біологічних активів рослинництва
Дохід від участі в капіталі	Розрахунок, довідка бухгалтерії, виписка банку
Інші фінансові доходи	Прибутковий касовий ордер, виписка банку, рахунок-фактура, товарно-транспортна накладна, акт приймання-передачі основних засобів
Інші доходи	Прибутковий касовий ордер, виписка банку, рахунок-фактура, товарно-транспортна накладна, акт приймання-передачі основних засобів, договори та контракти із постачальниками і фінансово-кредитними установами

Джерело: узагальнено автором

У бухгалтерському обліку для обліку доходів Планом рахунків передбачено 7 клас рахунків - «Доходи і результати діяльності». Цей клас рахунків можна вважати тимчасовим, оскільки він закривається в кінці кожного звітного періоду. Ці рахунки відображають стан доходів за певний звітний період. У таблиці 2.5 наведено робочий план рахунків АВ ТОВ «Агроцентр К». Слід зазначити, що досліджуване підприємство не здійснює інвестиційної діяльності і тому не застосовує рахунок 72 «Дохід від участі в капіталі».

Таблиця 2.5

Робочий план рахунків доходів АВ ТОВ «Агроцентр К»

Рахунок	Субрахунки	Аналітичні рахунки
---------	------------	--------------------

1	2	3
70 «Доходи від реалізації»	701 «Дохід від реалізації продукції»	За видами продукції
	702 «Дохід від реалізації товарів»	За видами товарів
	703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»	За видами робіт та послуг
	704 «Вирахування з доходу»	Вартість поверненого покупцем продукції

Продовження табл. 2.5

1	2	3
71 «Інший операційний дохід»	710 «Дохід від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю»	За видами біологічних активів
	711 «Дохід від купівлі-продажу іноземної валюти»	За видами валют
	712 «Дохід від реалізації інших оборотних активів»	За видами оборотних активів
	713 «Дохід від операційної оренди активів»	За об'єктами оренди
	714 «Дохід від операційної курсової різниці»	За видами валют
	715 «Штрафи, пені, неустойки»	За видами штрафів
	716 «Відшкодування раніше списаних активів»	За видами активів
	717 «Дохід від списання кредиторської заборгованості»	За кредиторами
	718 «Дохід від безоплатно одержаних оборотних активів»	За видами активів
	719 «Інші доходи від операційної діяльності»	За видами доходів
73 «Інші фінансові доходи»	733 «Інші доходи від фінансових операцій»	За депозитними угодами
74 «Інші доходи»	742 «Дохід від відновлення корисності активів»	За видами активів
	744 «Дохід від неопераційної курсової різниці»	За видами валют
	745 «Дохід від безоплатно одержаних активів»	За видами активів
	746 «Інші доходи»	За видами доходів

Джерело: узагальнено автором

Інформація про доходи підприємства знаходить своє відображення у фінансовій звітності, зокрема у Звіті про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) та у Примітках до фінансової звітності. Статті фінансової звітності, що відображають інформацію про доходи та відповідні їм рахунки узагальнено у табл. 2.6. При складанні фінансової звітності важливу роль

відіграють Примітки до річної фінансової звітності, в яких щодо доходів обов'язково повинна наводитися відповідна інформація:

- облікова політика щодо визнання доходу, включаючи спосіб визначення ступеня завершеності робіт, послуг, дохід від виконання і надання яких визнається за ступенем завершеності;
- розподіл доходу за кожною групою доходів;
- сума доходу за бартерними контрактами в розподілі за групами доходів;
- частка доходу за бартерними контрактами з пов'язаними сторонами [27].

Таблиця 2.6

Розкриття інформації про доходи у фінансовій звітності

Шифр і назва рахунку	Номер рядку в Звіті про фінансові результати (ф. № 2)	Номер рядку в Примітках до річної фінансової звітності (ф. № 5)
70 «Доходи від реалізації»	Розділ I, рядок 2000	–
71 «Інші операційний дохід»	Розділ I, рядок 2120	Розділ V, рядки 440-490
72 «Дохід від участі в капіталі»	Розділ I, рядок 2200	Розділ V, рядки 500-520
73 «Інші фінансові доходи»	Розділ I, рядок 2220	Розділ V, рядки 530-560
74 «Інші доходи»	Розділ I, рядок 2240	Розділ V, рядки 570-630

Джерело: узагальнено автором

Таким чином, облік доходів на підприємстві ведеться із застосуванням 7-го класу рахунків - «Доходи і результати діяльності». Цей клас рахунків можна вважати тимчасовим, оскільки він закривається в кінці кожного звітного періоду. Ці рахунки відображають стан доходів за певний звітний період.

2.4. Удосконалення обліку доходів на підприємстві

На основі проведеного аналізу стану бухгалтерського обліку доходів на досліджуваному підприємстві можемо запропонувати такі основні напрями його удосконалення (рис. 2.1). У Наказі про облікову політику АВ ТОВ «Агроцентр К» основні положення щодо обліку доходів розкриті загально і не розкривають специфіку діяльності підприємства. Тому вважаємо, що до Наказу про облікову політику досліджуваного підприємства запропоновано додати такі основні положення:

- перелік основних статей доходів підприємства: дохід від реалізації продукції рослинництва, дохід від реалізації продукції тваринництва тощо;
- чітко визначити критерії визнання доходів за видами сільськогосподарської продукції;
- обрати метод оцінки завершеності робіт. Пропонується застосовувати вивчення виконаної роботи;
- робочий план рахунків обліку доходів (узагальнено нами у табл. 2.5).

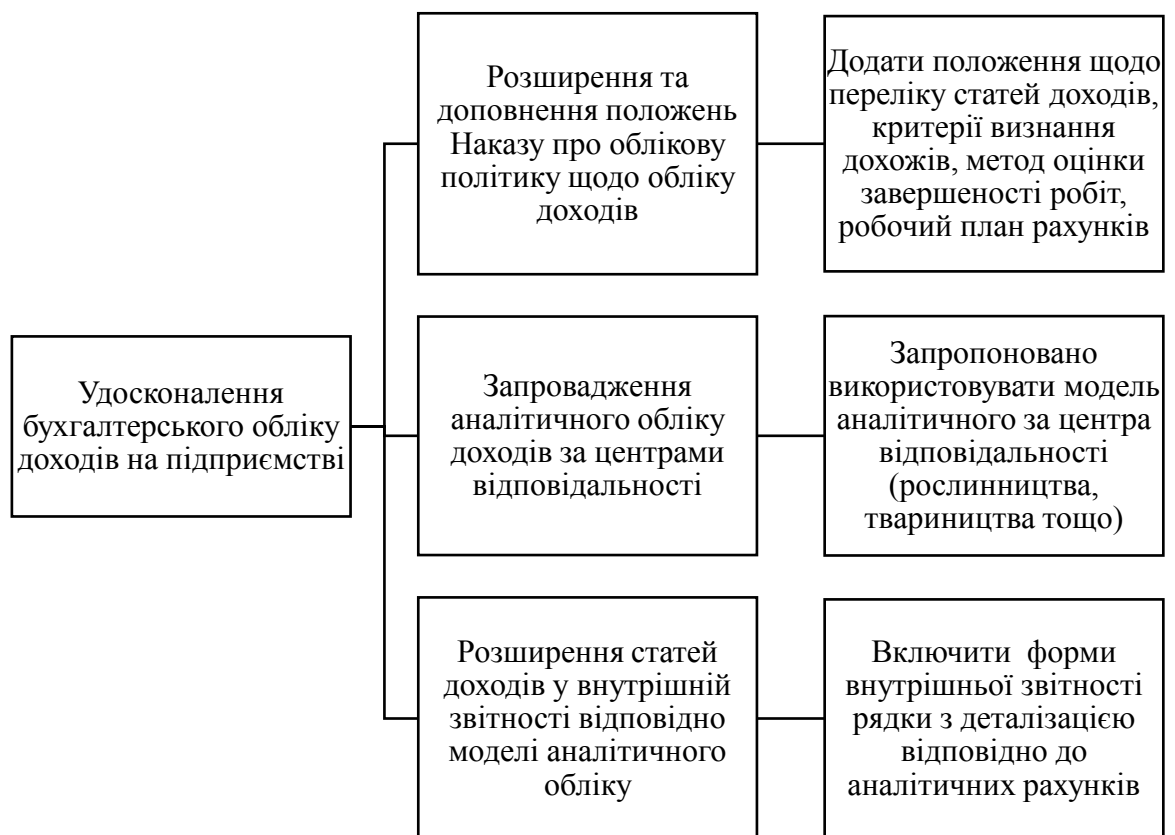

Рис. 2.1. Напрями удосконалення бухгалтерського обліку доходів у АВ ТОВ «Агроцентр-К»

Джерело: розроблено автором

Запровадження обліку доходів за центрами відповідальності дозволить чітко визначити підрозділи підприємства, які генерують доходи, та отримати інформацію для прийняття ефективних управлінських рішень. Модель обліку доходів від реалізації продукції за умови виділення центрів відповідальності наведено у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Рекомендована модель обліку доходу АВ ТОВ «Агроцентр-К» від реалізації продукції за умови виділення центрів відповідальності

Субрахунок	Порядок	Аналітичний рахунок
701 «Дохід від реалізації продукції»	перший	701.1 «Дохід від реалізації основної продукції»
	другий	701.1.1 «Дохід від реалізації продукції рослинництва» 701.1.2 «Дохід від реалізації продукції тваринництва» 701.1.3 «Дохід від реалізації продукції допоміжних виробництв» 701.1.4. «Дохід від реалізації продукції обслуговуючого виробництва»
	третій	701.1.1.1 «Дохід від реалізації зернових та зернобобових» і т.д. за видами продукції
	четвертий	701.1.1.1.1 «Дохід від реалізації зернових та зернобобових за центром відповідальності №1» і т.д. у розрізі центрів відповідальності
	п'ятий	701.1.1.1.1.1 «Дохід від реалізації зернових та зернобобових за центром відповідальності №1 експорт» і т.д. у розрізі каналів збуту продукції

Джерело: складено автором

У національній практиці складання фінансової звітності перелік статей доходів є зарегульованим, в той час як у міжнародній практиці підприємства мають більше свободи. На нашу думку, для фінансової звітності підприємств не варто встановлювати форми з чітко визначеним переліком статей. Типова форма не може бути адекватною для усіх видів господарської діяльності підприємства, тому доцільно обмежитись рекомендованим переліком показників доходів.

Можливість прийняття самостійного рішення підприємством щодо додавання окремих статей доходів до форм фінансової звітності покращує дію принципу повного висвітлення, оскільки АВ ТОВ «Агроцентр К» матиме можливість більш широко розкривати інформацію про формування та розподіл доходів з урахуванням інформаційних потреб зовнішніх користувачів.

Крім того, відбувається дотримання принципу суттєвості, оскільки відбувається застосування професійного судження бухгалтера підприємства або керівника щодо додавання окремих статей доходів до форм фінансової звітності в разі, якщо інформація може впливати на прийняття управлінських рішень окремими користувачами. Зміни до форм фінансової звітності сприяють покращенню якісних характеристик фінансової звітності, оскільки розкриття найбільш корисної фінансової інформації дозволяє покращити дохідливість, зрозумілість та доречність інформації для її користувачів.

Міжнародні стандарти не регламентують самі форми фінансових звітів, а визначають тільки їх зміст та деякі критерії групування статей доходів та витрат, при цьому стандарти містять суворі вимоги щодо обов'язкової наявності певних статей у звітах і заборони на включення окремих статей до звітів.

Таким чином, з метою гармонізації форм та методики складання фінансової звітності підприємств та відображення у них доходів, необхідно визначити перелік статей, які є обов'язковими для всіх, та перелік, який може варіюватись залежно від специфіки представлення та деталізації інформації. Цілком достатньо надавати інформацію про фінансовий стан та результати діяльності підприємства в балансі та звіті про прибутки і збитки. Примітки можна виділити в окрему форму або як вступний пояснювальний додаток до звітності. Пропонуємо АВ ТОВ «Агроцентр К» більш широко розкрити основні положення щодо відображення доходів, витрат та фінансового результату у фінансовій звітності у Наказі про облікову політику.

Висновки до другого розділу

Встановлено, що фінансовий стан АВ ТОВ «Агроцентр К» є відносно стабільним, отримувало протягом аналізованого періоду прибуток, окрім 2020 року. До ризиків фінансового стану досліджуваного підприємства слід віднести зниження оборотності активів підприємства, зростання залежності від зовнішніх джерел фінансування та низький рівень термінової ліквідності.

У АВ ТОВ «Агроцентр К» для ведення бухгалтерського обліку виділено окремий структурний підрозділ – бухгалтерська служба, керівником якої є головний бухгалтер. У бухгалтерії працює 5 осіб. На підприємстві застосовується автоматизована форма бухгалтерського обліку.

Облік доходів на підприємстві ведеться із застосуванням 7-го класу рахунків - «Доходи і результати діяльності». Цей клас рахунків можна вважати тимчасовим, оскільки він закривається в кінці кожного звітного періоду. Ці рахунки відображають стан доходів за певний звітний період.

Запропоновано розширити та доповнити Наказ про облікову політику положеннями, що регулюють облік доходів, зокрема переліком статей доходів, критеріями їх визнання, методом визначення ступеня завершеності робіт, робочим планом рахунків.

Рекомендовано запровадити модель обліку доходів за центрами відповідальності та розширити відповідно перелік статей доходу у внутрішній звітності підприємства.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІЗУ ДОХОДІВ
ПІДПРИЄМСТВА З СЕЗОННИМ ХАРАКТЕРОМ ВИРОБНИЦТВА

3.1. Аналіз формування та розподілу доходів АВ ТОВ «Агроцентр-К»

Аналіз формування та розподіл доходів досліджуваного підприємства розпочнемо із горизонтального аналізу, а саме проаналізуємо показники динаміки доходу від реалізації продукції протягом 2018-2022 років (рис. 3.1).

Таблиця 3.1

Аналіз динаміки доходу від реалізації продукції
АВ ТОВ «Агроцентр К» за 2018-2022 рр.

Рік	Дохід від реалізації продукції, тис. грн.	Абсолютний приріст, тис. грн.	Темп зростання, %	Темп приросту, %
2017	276702	х	х	х
2018	373999	97297	135,2	35,2
2019	347340	-26659	92,9	-7,1
2020	326156	-21184	93,9	-6,1
2021	388236	62080	119,0	19,0
2022	302424	-85812	77,9	-22,1

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності

За даними табл. 3.1 можемо зробити висновок, що найбільше зростання доходів від реалізації продукції відбулося у 2018 році у порівнянні з 2017 роком, що зумовлено вигідними експортними контрактами підприємства. Найбільше скорочення доходу за аналізований період відбулося у 2022 році у порівнянні з 2021 роком внаслідок повномасштабного вторгнення, ускладнення логістики зернових.

Далі проаналізуємо динаміку доходів АВ ТОВ «Агроцентр-К» у розрізі видів діяльності (табл. 3.2). За даними табл. 3.2 можемо зробити висновок що найбільше скорочення у відносному вираженні характерне для інших доходів та чистого доходу від реалізації продукції. Найбільше зростання у

відносному вираженні характерне для інших фінансових доходів, що зумовлено зокрема отриманням доходів за депозитними договорами.

Таблиця 3.2

Динаміка доходу АВ ТОВ «Агроцентр К» за 2018-2022 рр. у розрізі видів діяльності

Вид доходу	2018	2019	2020	2021	2022	Відношення у % 2022 р. до 2018 р.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	373999	347340	326156	388236	302424	80,9
Інші операційні доходи	943	1928	2270	5383	1787	189,5
Інші фінансові доходи	60	0	0	23	2800	4666,7
Інші доходи	66	28	0	80	45	68,2

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності

Приріст інших операційних доходів пов'язаний переважно зі зростанням первісної та справедливої вартості біологічних активів підприємства. Далі проаналізуємо структуру доходу АВ ТОВ «Агроцентр-К» за видами діяльності та її динаміку (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Динаміка структури доходів АВ ТОВ «Агроцентр К» за 2018-2022 рр. у розрізі видів діяльності

Вид доходу	2018	2019	2020	2021	2022	Відношення 2022 р. до 2018 р. (п.с.)
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	99,71	99,44	99,31	98,61	98,49	-1,2
Інші операційні доходи	0,25	0,55	0,69	1,37	0,58	0,3
Інші фінансові доходи	0,02	0,00	0,00	0,01	0,91	0,9
Інші доходи	0,02	0,01	0,00	0,02	0,01	-0,003

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності

За даними табл. 3.3 можемо зробити висновок, що найбільшу питому вагу у доходах досліджуваного підприємства займає дохід від реалізації

продукції – в середньому 99,11% за аналізований період. Найбільший приріст на 0,9 п.с. характерний для інших фінансових доходів.

Основні показники доходності узагальнено у табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Показники доходності АВ ТОВ «Агроцентр К» за 2018-2022 рр.

Показник	2018	2019	2020	2021	2022	Відношення у % 2022 р. до 2018 р.
Валовий прибуток (збиток) у % до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	31,3	22,7	7,7	17,4	36,9	5,6
Чистий прибуток (збиток) у % до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	23,0	11,8	-4,0	0,7	24,7	1,7
Чистий прибуток (збиток) у % до валового прибутку (збитку)	73,7	51,9	-51,7	4,2	66,9	-6,7

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності

За даними табл. 3.4 можемо зробити висновок, що показники доходності підприємства у прибуткові роки є відносно високими для сільськогосподарської діяльності, що свідчить про ефективну організацію збуту на підприємстві та оптимізацію витрат.

Таким чином, в середньому 99,11% за аналізований період доходу АВ ТОВ «Агроцентр-К» складає дохід від реалізації продукції. Встановлено, що найбільше зростання доходів від реалізації продукції відбулося у 2018 році у порівнянні з 2017 роком, що зумовлено вигідними експортними контрактами підприємства. Найбільше скорочення доходу за аналізований період відбулося у 2022 році у порівнянні з 2021 роком внаслідок повномасштабного вторгнення, ускладнення логістики зернових.

3.2. Моделювання впливу факторів на дохід підприємства

Формування доходів сільськогосподарського підприємства перебуває під впливом багатьох факторів як внутрішніх так і зовнішніх. Але зважаючи на те, що сільське господарство в Україні експортоорієнтоване, то можемо сформулювати гіпотезу, що на динаміку доходу сільськогосподарських підприємств впливає динаміка експорту та імпорту продовольчих товарів та сировини для їх виготовлення. Побудуємо парну кореляційно-регресійну модель, у якій залежною змінною Y виступатиме чистий дохід від реалізації АВ ТОВ «Агроцентр-К», а незалежною змінною X – обсяг експорту продуктів харчування та сировини для їх виробництва. Вихідні дані для побудови моделі узагальнено у табл. 3.5.

Проведення розрахунків здійснювалося за допомогою табличного процесора Excel за допомогою методу найменших квадратів (Додаток Д). Отримана наступна кореляційна залежність чистого доходу від реалізації продукції АВ ТОВ «Агроцентр-К» від обсягу експорту продуктів харчування та сировини для їх виробництва (формула 3.1).

$$Y=164802+3,6869X \quad (3.1)$$

де, Y – чистий дохід від реалізації продукції АВ ТОВ «Агроцентр-К», тис. грн.;

- X – обсяг експорту продуктів харчування та сировини для їх виробництва, млн. дол. США.

Таблиця 3.5

Вихідні дані для побудови кореляційно-регресійної моделі

Рік	Y – чистий дохід від реалізації продукції АВ ТОВ «Агроцентр-К», тис. грн.	X – обсяг експорту продуктів харчування та сировини для їх виробництва, млн. дол. США
2017	276702	39701
2018	373999	43341
2019	347340	46091
2020	326156	45143
2021	388236	63113
2022	302424	40899

Джерело: складено за даними фінансової звітності та [33]

Коефіцієнти регресії показують, на скільки в середньому змінюється чистий дохід від реалізації АВ ТОВ «Агроцентр-К» при зміні фактора обсягу експорту продуктів харчування та сировини для їх виробництва. Так, зростання обсягу експорту продуктів харчування та сировини для їх виробництва на 1 млн. дол. США збільшує чистий дохід від реалізації АВ ТОВ «Агроцентр-К» в середньому на 3,6869 тис. грн.

У табл. 3.6 узагальнено показники кореляційно-регресійної моделі.

Таблиця 3.6

Показники кореляційно-регресійної моделі

Показник	Значення
Коефіцієнт множинної кореляції	0,7412
Коефіцієнт множинної детермінації	0,5495
Скоригований коефіцієнт множинної детермінації	0,4369
Стандартна помилка	31909,77
Кількість спостережень	6

Джерело: розраховано автором

Коефіцієнт множинної кореляції складає 0,7412, що свідчить про наявність середньої тісноти зв'язку між чистим доходом від реалізації АВ ТОВ «Агроцентр-К» та обсягом експорту продуктів харчування та сировини для їх виробництва. Коефіцієнт множинної детермінації становить 0,5495. Це вказує на те, що варіація чистого доходу від реалізації АВ ТОВ «Агроцентр-К» у зв'язку із зміною обсягу експорту продуктів харчування та сировини для їх виробництва становить 54,95%. Це свідчить про наявність додаткових факторів, які також суттєво впливають на рівень чистого доходу від реалізації АВ ТОВ «Агроцентр-К».

Далі проведемо аналіз якості коефіцієнтів отриманої кореляційно-регресійної моделі, які узагальнені у таблиці 3.7. За даними табл. 3.7 можемо зробити висновок, що вплив експорту продуктів харчування та сировини для їх виробництва є статистично значущим. Для експрес-діагностики адекватності множинної кореляційно-регресійної моделі використано F-критерій Фішера. Оскільки значущість цього критерію складає 0,0917, то з ймовірністю 0,90 можемо стверджувати, що модель є точною та адекватною.

Аналіз коефіцієнтів кореляційно-регресійної моделі

Показники	Коефіцієнт	Стандартна помилка	t-статистика	Значущість
Y – чистий дохід від реалізації продукції АВ ТОВ «Агроцентр-К», тис. грн.	164802	73503,83	2,099	0,1037
X – обсяг експорту продуктів харчування та сировини для їх виробництва, млн. дол. США	3,6869	1,6691	2,208	0,0917

Джерело: розраховано автором

Представимо результати побудови кореляційно-регресійної моделі графічно (рис. 3.1).

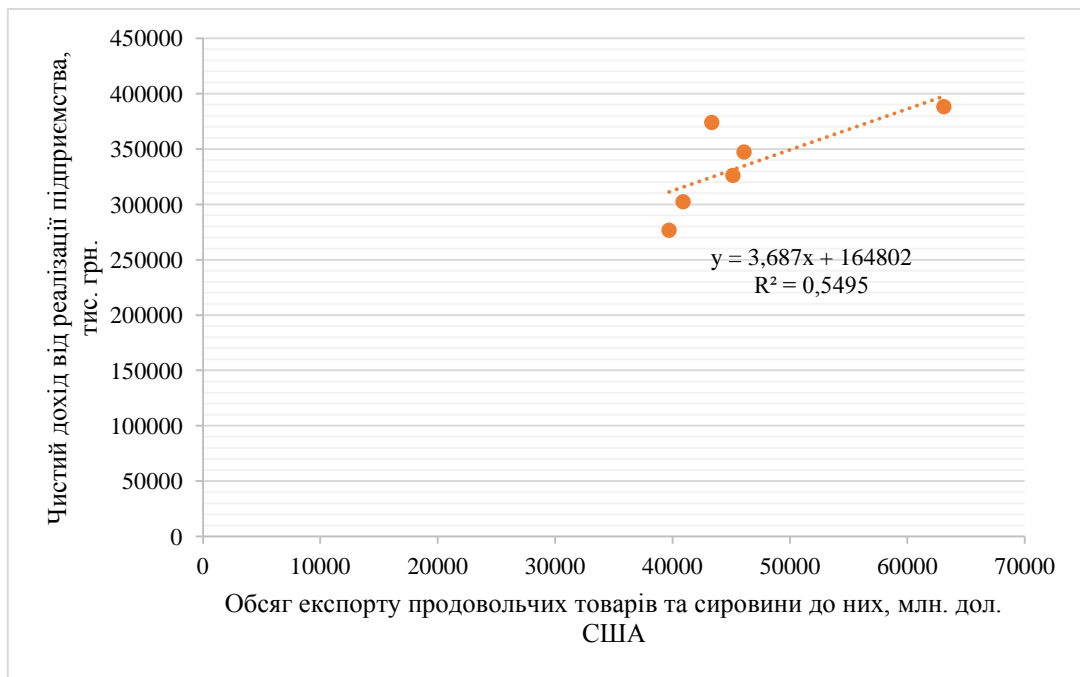

Рис. 3.1. Графічне представлення парної кореляційно-регресійної моделі залежності чистого доходу від реалізації АВ ТОВ «Агроцентр-К» від обсягу експорту продуктів харчування та сировини для їх виробництва

Джерело: побудовано автором

Далі побудуємо ще одну парну кореляційно-регресійну модель, яка показує вплив обсягу імпорту продовольчих товарів та сировини для їх

виробництва на чистий дохід від реалізації досліджуваного підприємства. Залежною змінною Y виступатиме чистий дохід від реалізації АВ ТОВ «Агроцентр-К», а незалежною змінною X – обсяг імпорту продуктів харчування та сировини для їх виробництва. Вихідні дані для побудови моделі узагальнено у табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Вихідні дані для побудови кореляційно-регресійної моделі

Рік	Y – чистий дохід від реалізації продукції АВ ТОВ «Агроцентр-К», тис. грн.	X – обсяг імпорту продуктів харчування та сировини для їх виробництва, млн. дол. США
2017	276702	49364
2018	373999	56055
2019	347340	60352
2020	326156	51921
2021	388236	69755
2022	302424	55551

Джерело: складено за даними фінансової звітності та [33]

Проведення розрахунків здійснювалося за допомогою табличного процесора Excel за допомогою методу найменших квадратів (Додаток Е). Отримана наступна кореляційна залежність чистого доходу від реалізації продукції АВ ТОВ «Агроцентр-К» від обсягу імпорту продуктів харчування та сировини для їх виробництва (формула 3.2).

$$Y = 68446,46 + 4,6769X \quad (3.2)$$

де, Y – чистий дохід від реалізації продукції АВ ТОВ «Агроцентр-К», тис. грн.;

- X – обсяг імпорту продуктів харчування та сировини для їх виробництва, млн. дол. США.

Коефіцієнти регресії показують, на скільки в середньому змінюється чистий дохід від реалізації АВ ТОВ «Агроцентр-К» при зміні фактора обсягу імпорту продуктів харчування та сировини для їх виробництва. Так, зростання обсягу імпорту продуктів харчування та сировини для їх виробництва на 1 млн. дол. США збільшує чистий дохід від реалізації АВ ТОВ «Агроцентр-К» в середньому на 4,6769 тис. грн.

У табл. 3.9 узагальнено показники кореляційно-регресійної моделі.

Показники кореляційно-регресійної моделі

Показник	Значення
Коефіцієнт множинної кореляції	0,7944
Коефіцієнт множинної детермінації	0,6311
Скоригований коефіцієнт множинної детермінації	0,5488
Стандартна помилка	28876,87
Кількість спостережень	6

Джерело: розраховано автором

Коефіцієнт множинної кореляції складає 0,7944, що свідчить про наявність середньої тісноти зв'язку між чистим доходом від реалізації АВ ТОВ «Агроцентр-К» та обсягом імпорту продуктів харчування та сировини для їх виробництва. Коефіцієнт множинної детермінації становить 0,6311. Це вказує на те, що варіація чистого доходу від реалізації АВ ТОВ «Агроцентр-К» у зв'язку із зміною обсягу імпорту продуктів харчування та сировини для їх виробництва становить 63,11%. Це свідчить про наявність додаткових факторів, які також суттєво впливають на рівень чистого доходу від реалізації АВ ТОВ «Агроцентр-К».

Далі проведемо аналіз якості коефіцієнтів отриманої кореляційно-регресійної моделі, які узагальнені у таблиці 3.10.

Таблиця 3.10

Аналіз коефіцієнтів кореляційно-регресійної моделі

Показники	Коефіцієнт	Стандартна помилка	t-статистика	Значущість
Y – чистий дохід від реалізації продукції АВ ТОВ «Агроцентр-К», тис. грн.	68446,46	102886,6	0,6652	0,5422
X – обсяг імпорту продуктів харчування та сировини для їх виробництва, млн. дол. США	4,6769	1,7879	2,6158	0,0590

Джерело: розраховано автором

За даними табл. 3.10 можемо зробити висновок, що вплив імпорту продуктів харчування та сировини для їх виробництва є статистично

значущим. Представимо результати побудови кореляційно-регресійної моделі графічно (рис. 3.2).

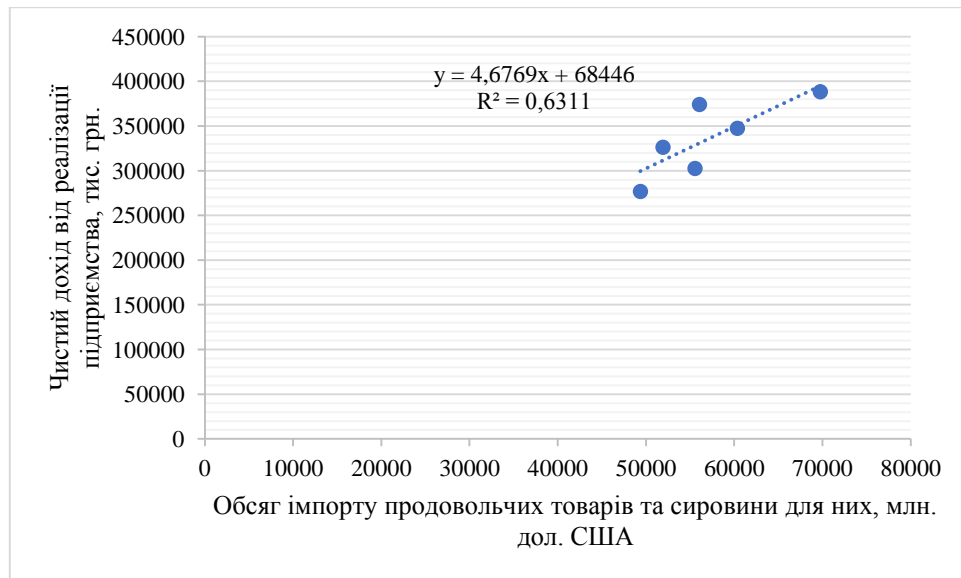

Рис. 3.2. Графічне представлення парної кореляційно-регресійної моделі залежності чистого доходу від реалізації АВ ТОВ «Агроцентр-К» від обсягу імпорту продуктів харчування та сировини для їх виробництва
Джерело: побудовано автором

Для експрес-діагностики адекватності множинної кореляційно-регресійної моделі використано F-критерій Фішера. Оскільки значущість цього критерію складає 0,0590, то з ймовірністю 0,90 можемо стверджувати, що модель є точною та адекватною.

Таким чином, на основі проведеного моделювання за допомогою методу кореляційно-регресійного аналізу встановлено, що зростання обсягу експорту продуктів харчування та сировини для їх виробництва на 1 млн. дол. США збільшує чистий дохід від реалізації АВ ТОВ «Агроцентр-К» в середньому на 3,6869 тис. грн. А зростання обсягу імпорту продуктів харчування та сировини для їх виробництва на 1 млн. дол. США збільшує чистий дохід від реалізації АВ ТОВ «Агроцентр-К» в середньому на 4,6769 тис. грн.

3.3. Удосконалення аналітичного забезпечення управління доходами на підприємствах з сезонним характером виробництва

Роль обліково-аналітичного забезпечення, як підсистеми інформаційного забезпечення управління, визначається інтеграцією складових методу обліку, аналізу для створення об'єктивної та релевантної інформації, що дозволить управлінському персоналу використовувати дієвий механізм прийняття адекватних рішень щодо управління доходами та здійснювати контроль за їх впровадженням для досягнення поставленої мети. Тому, з метою удосконалення управління доходами запропоновано алгоритм аналітичного забезпечення формування та розподілу доходів з врахуванням фактору сезонності (табл. 3.11).

Таблиця 3.11

Запропонований алгоритм аналітичного забезпечення управління доходами

Функція управління доходами	Мета, яка має бути досягнута	Аналітичне забезпечення
Оцінка джерел формування доходу та їх оптимізація	Забезпечення оптимальної структури джерел доходу задля рівномірного надходження доходів протягом року	Оцінка динаміки доходу за різними джерелами у розрізі місяців, кварталів Оцінка динаміки структури доходів за джерелами у розрізі місяців, кварталів Показники рівномірності надходження доходів Побудова моделей оптимізації джерел доходу з функцією максимізації прибутку
Планування формування доходів з різних джерел	Забезпечення рівномірного надходження доходів протягом року	Оцінка виконання планових показників Прогнозування показників доходу за різними джерелами Факторний аналіз формування доходів з різних джерел Оцінка альтернативних планів
Визначення напрямів розподілу доходів на підприємстві	Забезпечення найвищої ефективності розподілу доходів з врахуванням сезонного характеру їх надходження	Оцінка динаміки розподілу доходу за різними напрямками у розрізі місяців, кварталів Побудова моделей оптимізації напрямів розподілу доходу з функцією максимізації прибутку
Оцінка впливу доходу на фінансовий результат	Забезпечення зростання прибутку підприємства за умов зростання доходу	Кореляційно-регресійний аналіз впливу різних видів доходів на фінансовий результат підприємства

Джерело: складено автором

Структурування аналітичного забезпечення управління доходами здійснено у розрізі основних його функцій – оцінка джерел формування доходу та їх оптимізація з врахуванням фактору сезонності, планування формування доходу з різних джерел з врахуванням фактору сезонності, визначення напрямів розподілу доходу, оцінка впливу доходу на фінансовий результат підприємства.

Побудуємо трендову модель доходу від реалізації продукції досліджуваного підприємства з прогнозом на 2023-2025 роки (рис. 3.3).

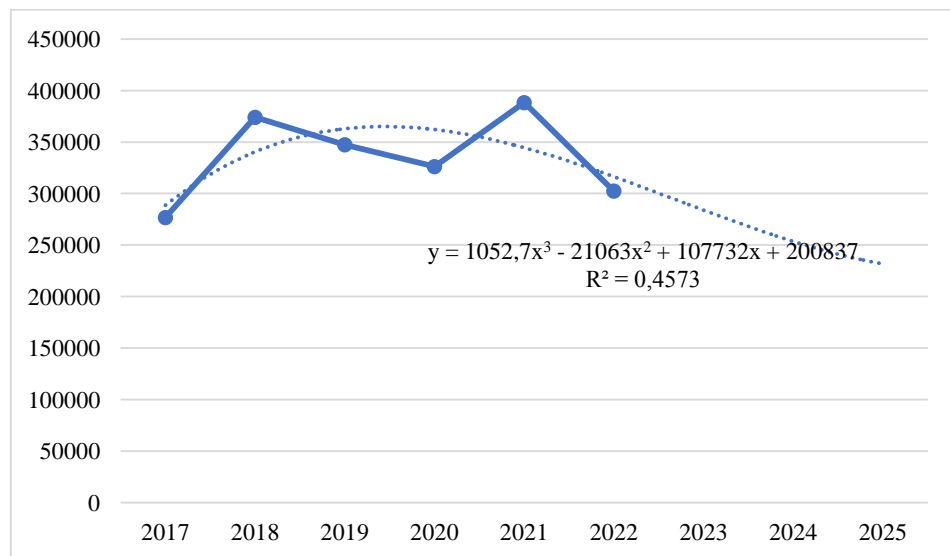

Рис. 3.3. Трендова модель прогнозування чистого доходу від реалізації АВ ТОВ «Агроцентр-К» (поліноміальна 3-го ступеня)

Джерело: власні розрахунки

За даними рис. 3.3 можемо зробити висновок, що на основі значень 2017-2022 років прогнозується подальше скорочення доходу від реалізації продукції досліджуваного підприємства. На основі побудованого прогнозу очікується зниження доходу від реалізації продукції у найближчі три роки.

При побудові системи обліково-аналітичного забезпечення управління підприємствами із сезонним характером виробництва взагалі та доходами зокрема, потрібно враховувати, що вони не є автономними, а функціонують у тісному взаємозв'язку із зовнішнім середовищем, яке істотно впливає на результативність діяльності та на ефективність прийняття управлінських рішень. Однією з умов забезпечення стабільності діяльності підприємств є

адаптація системи обліково-аналітичного забезпечення та окремих її структурних елементів до впливу зовнішнього середовища.

Необхідність враховувати фактор часу, зумовлену особливостями сезонного виробництва, а також послабленням уваги до ринкових кон'юнктурних коливань при застосуванні принципу нарахування і відповідності доходів та витрат. Включення його у систему чинників дасть змогу поліпшити якість інформаційного забезпечення управління формуванням та розподілом доходів.

Таким чином, запропоновано алгоритм, який передбачає побудову системи обліково-аналітичного забезпечення на умовах повнішого використання потенціалу її підсистем для досягнення оптимального результату у підвищенні конкурентоспроможності підприємств з сезонним характером виробництва через відображення об'єктивної інформації про доходи для прийняття управлінських рішень та орієнтації її на вирішення завдань як оперативного і поточного, так і стратегічного управління.

Висновки до третього розділу

З'ясовано, що в середньому 99,11% за аналізований період доходу АВ ТОВ «Агроцентр-К» складає дохід від реалізації продукції. Встановлено, що найбільше зростання доходів від реалізації продукції відбулося у 2018 році у порівнянні з 2017 роком, що зумовлено вигідними експортними контрактами підприємства. Найбільше скорочення доходу за аналізований період відбулося у 2022 році у порівнянні з 2021 роком внаслідок повномасштабного вторгнення, ускладнення логістики зернових. На основі побудованого прогнозу очікується зниження доходу від реалізації продукції у найближчі три роки.

На основі проведеного моделювання за допомогою методу кореляційно-регресійного аналізу встановлено, що зростання обсягу експорту продуктів харчування та сировини для їх виробництва на 1 млн. дол. США збільшує

чистий дохід від реалізації АВ ТОВ «Агроцентр-К» в середньому на 3,6869 тис. грн. А зростання обсягу імпорту продуктів харчування та сировини для їх виробництва на 1 млн. дол. США збільшує чистий дохід від реалізації АВ ТОВ «Агроцентр-К» в середньому на 4,6769 тис. грн.

Запропоновано алгоритм, який передбачає побудову системи обліково-аналітичного забезпечення на умовах повнішого використання потенціалу її підсистем для досягнення оптимального результату у підвищенні конкурентоспроможності підприємств з сезонним характером виробництва через відображення об'єктивної інформації про доходи для прийняття управлінських рішень та орієнтації її на вирішення завдань як оперативного і поточного, так і стратегічного управління.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

У ході дослідження узагальнено теоретичні, методичні та практичні аспекти обліку та аналізу доходів на підприємствах з сезонним характером виробництва. За результатами дослідження можемо зробити такі висновки:

1. Запропоновано визначення категорії «дохід» у нормативно-правовій базі доповнити уточненням – без врахування фактору збитковості підприємства. Дослідження особливостей формування доходів сільськогосподарських підприємств дає підстави для висновку про необхідність подальшого дослідження та удосконалення процесу формування доходів підприємств із сезонним характером виробництва. Зокрема у обліку доходів сільськогосподарських підприємств необхідно враховувати фактор часу, зумовлений особливостями сезонного виробництва, при застосуванні принципу нарахування і відповідності доходів та витрат. Включення фактору часу у систему чинників для аналітичної оцінки доходу сільськогосподарського підприємства дозволить підвищити якість обліково-аналітичного забезпечення управління формуванням доходів.

2. Встановлено, що, аналіз доходів підприємства передбачає використання методів економічного аналізу, зокрема горизонтального, вертикального, факторного, та економічного прогнозування (трендового аналізу, метод ковзного середнього тощо).

3. З'ясовано, що положення міжнародних стандартів більш деталізовані щодо обліку доходів, тому забезпечують вищий рівень аналітичності, достовірності та зрозумілості інформації, що формується в бухгалтерському обліку та відображається у фінансовій звітності. Тому подальша гармонізація вимог міжнародного та національного законодавства у сфері обліку формування та розподілу доходів є пріоритетним напрямом розвитку.

4. Фінансовий стан АВ ТОВ «Агроцентр К» є відносно стабільним, отримувало протягом аналізованого періоду прибутки, окрім 2020 року. До ризиків фінансового стану досліджуваного підприємства слід віднести

зниження оборотності активів підприємства, зростання залежності від зовнішніх джерел фінансування та низький рівень термінової ліквідності.

5. Запропоновано доповнити Наказ про облікову політику положеннями, що регулюють облік доходів, зокрема переліком статей доходів, критеріями їх визнання, методом визначення ступеня завершеності робіт, робочим планом рахунків. Рекомендовано запровадити модель обліку доходів за центрами відповідальності, розширити перелік статей доходу у внутрішній звітності відповідно до моделі аналітичного обліку.

6. З'ясовано, що в середньому 99,11% за аналізований період доходу АВ ТОВ «Агроцентр-К» складає дохід від реалізації продукції. Встановлено, що найбільше зростання доходів від реалізації продукції відбулося у 2018 році у порівнянні з 2017 роком, що зумовлено вигідними експортними контрактами підприємства. Найбільше скорочення доходу за аналізований період відбулося у 2022 році у порівнянні з 2021 роком внаслідок повномасштабного вторгнення, ускладнення логістики зернових.

7. На основі проведеного моделювання за допомогою методу кореляційно-регресійного аналізу встановлено, що зростання обсягу експорту продуктів харчування та сировини для їх виробництва на 1 млн. дол. США збільшує чистий дохід від реалізації АВ ТОВ «Агроцентр-К» в середньому на 3,6869 тис. грн. А зростання обсягу імпорту продуктів харчування та сировини для їх виробництва на 1 млн. дол. США збільшує чистий дохід від реалізації АВ ТОВ «Агроцентр-К» в середньому на 4,6769 тис. грн.

8. Запропоновано алгоритм, який передбачає побудову системи обліково-аналітичного забезпечення на умовах повнішого використання потенціалу її підсистем для досягнення оптимального результату у підвищенні конкурентоспроможності підприємств з сезонним характером виробництва через відображення об'єктивної інформації про доходи для прийняття управлінських рішень та орієнтації її на вирішення завдань як оперативного і поточного, так і стратегічного управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аверкин Я.Ф. Облік доходів та фінансових результатів операційної діяльності. *Бізнес-інформ*. 2019. №11. С. 282-289.
2. Васильєва В.Г., Семенюк Д.Ю. Облік доходів і витрат: напрями гармонізації міжнародних і національних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності. *Економічний простір*. 2019. №147. С. 128-139.
3. Великий Ю.М. Теоретичні основи фінансового планування та прогнозування на підприємстві. *Ефективна економіка*. 2018. №11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2018/3.pdf
4. Волошина О.А., Кордзаія І.А., Даценко С.М., Ульченко А.М. Методичні підходи до аналізу доходів підприємства та факторів їх формування. *Ефективна економіка*. 2019. №6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2019/49.pdf
5. Гамова О.В., Козачок І.А., Бортник Г.О. Розробка програми аудиту доходів від реалізації готової продукції на підприємстві. *Агросвіт*. 2019. №4. С. 24-31.
6. Залужня А.В. Особливості формування доходів сільськогосподарського підприємства. *Матеріали Міжнародної наукової інтернет-конференції «Інформаційне суспільство: технологічні, економічні та технічні аспекти становлення. Секція: Бухгалтерський облік і аудит»* (м. Тернопіль-м. Опіле, 9-10 листопада 2023 року). Вип. 82. С. 43-44.
7. Залужня А.В. Сутність та класифікація доходу сільськогосподарського підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2023. Вип. 75. С. 1-8.
8. Залужня А.В. Теоретичні аспекти аналізу доходів підприємства. *Матеріали I Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки»* (м. Дніпро, ДДАЕУ, 26-27 жовтня 2023 р.). С. 70-72.

9. Злобіна К. С. Конкретизація змісту фінансового планування, його цілей і завдань для сучасних тенденцій розвитку підприємства. *Бізнес-навігатор*. 2018. Вип. 6. С. 172-177.

10. Зубілевич С.Я. Формування та розкриття облікової політики за МСФЗ 15 «Дохід від договорів з клієнтами». *Вісник НУВГП. Серія: Економічні науки*. 2018. Вип. 3. С. 78-90.

11. Зюкова М.М. Підходи до обліку доходів за міжнародними та національними стандартами. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 53. С. 195-201.

12. Карпенко Є.А., Шийка Г.І. Облік доходів від реалізації за міжнародними та національними стандартами. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 17. С. 441-446.

13. Ковальчук Н.О. Фінансове планування в компанії. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2019. №1. С. 23-27.

14. Козаченко А.Ю. Доходи суб'єктів господарювання: економічна сутність та класифікація. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2021. №6. Т. 2. С. 35-43.

15. Концептуальна основа фінансової звітності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_009#Text

16. Кубіній Н.Ю., Данайканич О.В., Кубуній В.В. Методичні аспекти аналізу доходу підприємства. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка*. 2020. Вип. 1. С. 97-102.

17. Лищенко О. Г., Самарська І.М. Гармонізація обліку доходів за національними та міжнародними стандартами. *Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво*. 2017. № 4-5. С. 48-52.

18. Макаренко А.П., Кутова М.В. Аудит доходів від реалізації продукції як дієвий засіб підвищення ефективності діяльності підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. №2. С. 18-23.

19. Маценко Л.Ф. Концептуальні відмінності обліку доходів після введення МСФЗ 15 «Виручка за контрактами із замовниками». *Економіка і суспільство*. 2017. № 12. С. 701–705.

20. Меліхова Т.О., Чкалова Н.С., Петрова О.С. Удосконалення методичних підходів аудиту доходів від реалізації продукції для ефективного управління підприємством. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. №4. С. 54-61.
21. Мельник Т.Г., Кошолоп Я.П. Проблеми визнання і відображення в обліку доходів підприємства. *Молодий вчений*. 2020. №12. С. 150-154.
22. Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих та середніх підприємств URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_063#Text
23. МСФЗ 15 «Дохід від договорів з клієнтами» URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS-15_ukr-compressed.pdf
24. Мулик Т.О. Методичні підходи до аналітичного забезпечення управління доходами. *Агросвіт*. 2020. №6. С. 77-86.
25. Назаренко О.В., Галун Є.С. Особливості діджиталізації облікового супроводження доходів в умовах функціонування окремого господарюючого суб'єкта. *Інтернаука*. 2023. №3. С. 175-182.
26. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України №73 від 7 лютого 2013 року із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
27. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ Міністерства фінансів України від 14.12.1999р. №860/4153 із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text>
28. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 18 «Будівельні контракти» Наказ Міністерства фінансів України від 28.04.2001 №205. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0433-01#Text>
29. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» Наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 № 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text>

30. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 29 «Фінансова звітність за сегментами» Наказ Міністерства фінансів України від 19.05.2005 №412. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0621-05#Text>

31. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи»: Наказ Міністерства фінансів України від 18.11.2005р. №790 із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text>

32. Остапенко Я.О., Морозовський П.А. Чинники впливу на формування доходу підприємства: обліково-аналітичний аспект. *Економічний простір*. 2020. №154. С. 115-119.

33. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

34. Податковий кодекс України № 2755-VI від 2 грудня 2010 року із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

35. Примуш Ю.С., Радько Н.О. Порівняльна характеристика обліку доходів та витрат згідно міжнародних та національних стандартів. *Інтернаука*. 2019. №15. С. 24-27.

36. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21 грудня 2017 року № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>

37. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV від 16 липня 1999 року із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

38. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування: Наказ Міністерства фінансів України №291 від 21 грудня 1999 року із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99>

39. Пятниченко Є.А. Стратегічне фінансове планування в системі завдань розвитку компанії. *Молодий вчений*. 2018. №5. С. 316-322.

40. Рудика В.І. Формування системи фінансового планування і прогнозування на підприємстві. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 33. С. 307-316.
41. Тешева Л.В. Роль фінансового планування у сучасних умовах господарювання. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 23. С. 314-320.
42. Ткаченко Т.П., Тульчинська С.О., Бойчук Д.В. Управління доходами на підприємстві. *Ефективна економіка*. 2018. №3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6192>
43. Травін В.В., Камінська Т. Принцип нарахування та відповідності доходів і витрат в системі бухгалтерського обліку. *Вісник ЖДТУ. Серія: економічні науки*. 2017. №4. С. 56-59.
44. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
45. Чемчикаленко Р.А. Фінансове планування та прогнозування на підприємстві: проблеми та перспективи. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 16. С. 847-850.
46. Чернікова І.Б., Полулях А.М. Проблемні аспекти організації обліку доходів і витрат. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 43. С. 466-470.
47. Шевченко О.В. Сутність доходів підприємства та їх класифікація. *Вісник ЖДТУ. Серія: економічні науки*. 2019. №3. С. 26-31.
48. Щукін Р.С. Удосконалення обліку доходів та витрат. *Інтернаука*. 2020. №7. С. 124-127.
49. Яковенко Л.Ю. Облік доходів за видами діяльності. *Агросвіт*. 2020. №6. С. 87-93.
50. Якушин С.Ю. Аналіз та прогнозування доходів підприємства. *Молодий вчений*. 2020. №11. С. 50-54.

Додаток А

Оцінка фінансової стійкості АВ ТОВ «Агроцентр К» за 2018-2022 рр.

Показник	Норматив	2018	2019	2020	2021	2022	Відношення (відхилення +,-) 2022 р. до 2018 р.
1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Показники структури капіталу</i>							
Коефіцієнт автономії	>0,5	0,73	0,74	0,68	0,61	0,63	-0,11
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	<0,5	0,27	0,26	0,32	0,39	0,37	0,11
Коефіцієнт фінансування	>1	2,76	2,78	2,09	1,58	1,69	-1,07
Коефіцієнт фінансового ризику	<1	0,36	0,36	0,48	0,63	0,59	0,23
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	Зменшення	0,10	0,07	0,10	0,04	0,06	-0,04
Коефіцієнт структури залученого капіталу	Збільшення	0,32	0,20	0,24	0,07	0,12	-0,20
<i>Показники стану оборотних активів</i>							
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Збільшення	196043	187903	156331	119766	186748	-9295,00
Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів	>0,1	0,71	0,65	0,57	0,38	0,47	-0,24
Коефіцієнт забезпеченості запасів	>0,5	1,39	1,33	1,07	0,63	0,82	-0,57
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	Збільшення	0,001	0,001	0,001	0,085	0,085	0,08
<i>Показники стану основного капіталу</i>							
Коефіцієнт реальної вартості майна	Збільшення	0,67	0,66	0,70	0,73	0,72	0,05

Продовження Додатку А

1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	Збільшення	0,35	0,36	0,40	0,38	0,36	0,01
Коефіцієнт накопичення амортизації	Збільшення	0,21	0,23	0,25	0,27	0,28	0,07
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	Збільшення	1,66	1,54	1,34	1,41	1,64	-0,02

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності

Додаток Б

Оцінка ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів

АВ ТОВ «Агроцентр К» за 2018-2022 рр., тис. грн.

Показник	Нормативне значення	2018	2019	2020	2021	2022	Відношення у % (відхилення +,-) 2022 р. до 2018 р.
<i>Оцінка ліквідності</i>							
Високоліквідні активи (А1)	≥П1	241	105	167	10206	15823	6565,6
Середньоліквідні активи (А2)	≥П2	276538	289417	275526	301493	380631	137,6
Низьколіквідні активи (А3)	≥П3	166439	188509	205427	221748	241241	144,9
Найбільш строкові зобов'язання (П1)	≤А1	43022	57514	46078	70523	92096	214,1
Короткострокові зобов'язання (П2)	≤А2	37714	44105	72284	121410	117610	311,8
Довгострокові зобов'язання (П3)	≤А3	362482	376412	361758	341514	427989	118,1
<i>Оцінка платоспроможності</i>							
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	≥0,2	0,003	0,001	0,001	0,053	0,075	0,072
Проміжний коефіцієнт покриття	≥0,7	1,68	1,46	1,10	0,63	0,80	-0,879
Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	≥2	3,43	2,85	2,33	1,62	1,89	-1,538
Коефіцієнт загальної платоспроможності	Збільшення	3,76	3,78	3,09	2,58	2,69	-1,067
<i>Оцінка оборотності оборотних активів</i>							
Чистий дохід від реалізації продукції	х	373999	347340	326156	388236	302424	80,9
Середньорічна вартість оборотних активів	х	241309	283151	282608	293696	354077	146,7
Коефіцієнт обертання оборотних активів	Збільшення	1,55	1,23	1,15	1,32	0,85	-0,696
Коефіцієнт завантаження оборотних активів	Зменшення	0,65	0,82	0,87	0,76	1,17	0,526
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	Зменшення	232	293	312	272	421	189

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності

Додаток В

Оцінка ділової активності АВ ТОВ «Агроцентр К» за 2018-2022 рр.

Показник	2018	2019	2020	2021	2022	Відношення у % (відхилення +,-) 2022 р. до 2018 р.
1	2	3	4	5	6	7
<i>Вихідна інформація</i>						
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	373999	347340	326156	388236	302424	80,86
Операційні витрати	258218	270113	303508	344662	192416	74,52
Середньорічна вартість капіталу	385620	460624,5	479075,5	506783,5	585571	151,85
Середньорічна вартість необоротних активів	144311	177474	196968	213587,5	231494,5	160,41
Середньорічна вартість оборотних активів	241309	283150,5	282607,5	293696	354076,5	146,73
Середньорічна вартість оборотних виробничих фондів та готової продукції і товарів	116007	141023,5	143219	167866,5	209289,5	180,41
Середньорічна величина поточної дебіторської заборгованості	107675	99837	110237	78819	104169,5	96,74
Середньорічна вартість власного капіталу	286492	338353	338166	325760	363613	126,92
Середньорічна величина кредиторської заборгованості	37325,5	50268	51796	58300,5	81309,5	217,84
<i>Показники ділової активності</i>						
Загальний коефіцієнт обертання капіталу	0,97	0,75	0,68	0,77	0,52	-0,45
Фондовіддача необоротних активів, грн	2,59	1,96	1,66	1,82	1,31	-1,29
Коефіцієнт обертання оборотних активів	1,55	1,23	1,15	1,32	0,85	-0,70
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	232	293	312	272	421	189,21
Коефіцієнт обертання оборотних виробничих фондів та готової продукції і товарів	3,22	2,46	2,28	2,31	1,45	-1,78
Тривалість одного обороту оборотних виробничих фондів, днів	112	146	158	156	249	137,47

Продовження Додатку В

1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт обертання поточної дебіторської заборгованості	3,47	3,48	2,96	4,93	2,90	-0,57
Тривалість одного обороту поточної дебіторської заборгованості, днів	104	103	122	73	124	20,36
Коефіцієнт обертання власного капіталу	1,31	1,03	0,96	1,19	0,83	-0,47
Тривалість одного обороту власного капіталу, днів	276	351	373	302	433	157,07
Коефіцієнт обертання кредиторської заборгованості	10,02	6,91	6,30	6,66	3,72	-6,30
Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості, днів	36	52	57	54	97	60,86

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності

Додаток Г

Комплексна (рейтингова) оцінка фінансового стану АВ ТОВ «Агроцентр К»
за 2018-2022 рр.

Показник	2018		2019		2020		2021		2022		Питома вага (Vi, %) в інтегрованом у показнику
	з	р	з	р	з	р	з	р	з	р	
Показники ліквідності											
Коефіцієнт поточної ліквідності	3,43	10	2,85	10	2,33	10	1,62	10	1,89	10	8
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,003	0	0,001	0	0,001	0	0,053	1	0,075	1	8
Показники ділової активності											
Період оборотності дебіторської заборгованості, днів	104	7	103	7	122	6	73	9	124	6	9
Період оборотності оборотних виробничих фондів та готової продукції і товарів, днів	112	7	146	5	158	5	156	5	249	0	9
Період оборотності активів, днів	371	8	477	7	529	6	470	6	697	4	9
Показники фінансової незалежності											
Коефіцієнт фінансової незалежності, %	26,63	9	26,47	9	32,34	9	38,76	9	37,19	9	9
Частка оборотних активів, сформованих за рахунок власних коштів, %	70,83	10	64,90	10	56,70	10	38,42	10	47,10	10	9
Показники рентабельності											
Рентабельність продажу, %	23,03	10	11,77	10	-3,98	2	0,73	5	24,68	10	9
Рентабельність активів, %	22,33	10	8,88	10	-2,71	3	0,56	5	12,75	10	9
Рентабельність капіталу, %	30,06	10	12,08	10	-3,84	3	0,87	5	20,53	10	9
Інші показники											
Знос основних засобів, %	25,98	9	29,16	9	32,53	9	37,61	9	38,24	9	7
Частка простроченої кредиторської заборгованості, %	0	10	0	10	0	10	0	10	0	10	5
Інтегрований показник фінансового стану	8,32		8,05		5,89		6,87		7,32		100
Рейтинг фінансового стану	А		А		Б		Б		А		х

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності

Додаток Д

Дані кореляційно-регресійної моделі залежності чистого доходу від реалізації продукції АВ ТОВ «Агроцентр К» від експорту продовольчих товарів та сировини для їх виробництва

SUMMARY OUTPUT

<i>Regression Statistics</i>	
Multiple R	0,741299
R Square	0,549524
Adjusted R Square	0,436905
Standard Error	31909,77
Observations	6

ANOVA					
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Significance F</i>
Regression	1	4968472685	4968472685	4,879503	0,091732324
Residual	4	4072933787	1018233447		
Total	5	9041406472			

	<i>Coefficients</i>	<i>Standard Error</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-value</i>	<i>Lower 95%</i>	<i>Upper 95%</i>	<i>Lower 95,0%</i>	<i>Upper 95,0%</i>
Intercept	164802	78503,83376	2,099285724	0,103737	-53159,60753	382763,6	-53159,6	382763,6
X Variable 1	3,68699	1,669107129	2,208959605	0,091732	-0,947194094	8,321175	-0,94719	8,321175

Дані кореляційно-регресійної моделі залежності чистого доходу від реалізації продукції АВ ТОВ «Агроцентр К» від імпорту продовольчих товарів та сировини для їх виробництва

SUMMARY OUTPUT

<i>Regression Statistics</i>	
Multiple R	0,7944097
R Square	0,6310867
Adjusted R Square	0,5388584
Standard Error	28876,871
Observations	6

ANOVA					
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Significance F</i>
Regression	1	5705911717	5705911717	6,8426571	0,059056
Residual	4	3335494755	833873688,7		
Total	5	9041406472			

	<i>Coefficients</i>	<i>Standard Error</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-value</i>	<i>Lower 95%</i>	<i>Upper 95%</i>	<i>Lower 95,0%</i>	<i>Upper 95,0%</i>
Intercept	68446,46	102886,5933	0,665261212	0,542280165	-217213	354105,4382	-217213	354105,4
X Variable 1	4,6769318	1,787922316	2,615847301	0,059056188	-0,28714	9,640999929	-0,28714	9,641